

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ,
ПСИХОЛОГІЇ ТА БЕЗПЕКИ**

Кафедра менеджменту та економічної безпеки

ФІНАНСОВА РОЗВІДКА В СИСТЕМІ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЗАХОДІВ

кваліфікаційна робота
здобувач вищої освіти
2 курсу заочної форми навчання
ГНАТИШАК Юрій Іванович

Науковий керівник
кандидат економічних наук, доцент
ГОБЕЛА Володимир
Володимирович

Рецензент
доктор економічних наук, професор
ШТАНГРЕТ Андрій Михайлович

Кваліфікаційна робота допущена до захисту

«__» _____ 2026 р., протокол № ____

завідувач кафедри менеджменту
та економічної безпеки

_____ КОПИТКО М. І.

Львів
2026

АНОТАЦІЯ

ГНАТИШАК Ю. І. Фінансова розвідка в системі антикорупційних заходів. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». – Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України, Львів, 2026.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретико-методичні засади функціонування фінансової розвідки у системі антикорупційних заходів держави. Здійснено аналіз ефективності антикорупційних органів в Україні. Проаналізовано роль фінансової розвідки в системі антикорупційної діяльності. Запропоновано основні заходи для удосконалення системи протидії корупційним діям.

Ключові слова: фінансова розвідка, антикорупційні органи, антикорупційні заходи, безпекова діяльність, економічна безпека держави.

ABSTRACT

HNATYSHAK Yu. I. Financial intelligence in the system of anti-corruption measures. – Manuscript.

Qualification work for obtaining a master's degree in the specialty 072 "Finance, banking, insurance and stock market". – Lviv State University of Internal Affairs of the MIA of Ukraine, Lviv, 2026.

The qualification work explores the theoretical and methodological principles of the functioning of financial intelligence in the system of anti-corruption measures of the state. The effectiveness of anti-corruption bodies in Ukraine is analyzed. The role of financial intelligence in the system of anti-corruption activities is analyzed. The main measures are proposed to improve the system of countering corruption.

Keywords: financial intelligence, anti-corruption bodies, anti-corruption measures, security activities, economic security of the state.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ РОЗВІДКИ У ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ	7
1.1. Корупція як фінансово-економічне явище та загроза економічній безпеці держави	7
1.2. Інституційна структура системи антикорупційних органів та місце фінансової розвідки	15
1.3. Правові засади діяльності фінансової розвідки в Україні та міжнародні стандарти протидії корупції	21
Висновки до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ РОЗВІДКИ В СИСТЕМІ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ	28
2.1. Корупційні фінансові потоки та типові схеми легалізації корупційних доходів в Україні	28
2.2. Організаційно-функціональна взаємодія фінансової розвідки з антикорупційними органами України	34
2.3. Аналіз результативності діяльності фінансової розвідки у протидії корупції	39
Висновки до розділу 2	46
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ РОЗВІДКИ В СИСТЕМІ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ	49
3.1. Вдосконалення аналітичної спроможності фінансової розвідки у протидії корупції	49
3.2. Пріоритетні напрями підвищення ефективності фінансової розвідки України	53
Висновки до розділу 3	57
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що корупція в Україні проявляється не лише як правове порушення, а як стійкий фінансово-економічний механізм перерозподілу публічних ресурсів і формування тіньових потоків коштів та активів. Додаткового загострення актуальність набуває в умовах повномасштабної війни, коли різко зросли обсяги бюджетних видатків, оборонних закупівель, програм відновлення та міжнародної допомоги, а отже – і «вікна можливостей» для зловживань. Воєнний стан підвищує ціну помилки: корупційні втрати трансформуються у прямі ризики фінансової стійкості, обороноздатності та довіри партнерів, від якої залежить подальше фінансування і відбудова. Водночас, з'являються більш складні схеми легалізації корупційних доходів через цифровізацію платежів, використання корпоративних оболонок, номінального володіння й транскордонних інструментів тощо.

Питання протидії корупції, формування антикорупційної політики та функціонування спеціалізованих інституцій набули широкого висвітлення у працях науковців. Теоретичні та інституційні аспекти антикорупційної діяльності досліджувалися у працях О. Д. Берези, І. В. Валюшка, В. І. Козака, Г. В. Кохана, В. Я. Настюка, К. М. Наумчук, О. В. Онишко, В. М. Трепака та інших. Вагомий напрям становлять дослідження ролі фінансової розвідки у забезпеченні економічної безпеки, які знайшли відображення у працях В. В. Гобели, В. І. Франчука, О. В. Подри, С. І. Мельника, Н. В. Москаленко, В. В. Білоцького та інших.

Попри значну кількість наукових напрацювань, у науковій літературі недостатньо систематизовано питання результативності фінансової розвідки у протидії корупції, її інтеграції з правоохоронними й судовими органами, особливо з урахуванням сучасних воєнних і безпекових викликів. Це зумовлює актуальність і наукову доцільність проведення даного дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є формування напрямів підвищення результативності та ефективності діяльності фінансової

розвідки України у протидії корупції з урахуванням сучасних безпекових викликів.

Для досягнення поставленої мети в роботі передбачено вирішення таких завдань:

- ✓ розкрити сутність корупції як системного явища тіньової економіки;
- ✓ проаналізувати теоретичні підходи до трактування корупції з позицій безпекознавства;
- ✓ дослідити систему антикорупційних органів України та визначити функціональне місце фінансової розвідки у ланцюгу протидії корупції;
- ✓ охарактеризувати правові засади діяльності фінансової розвідки в Україні та їх відповідність міжнародним стандартам протидії корупції;
- ✓ проаналізувати механізми формування корупційних фінансових потоків в Україні, типові схеми легалізації корупційних доходів;
- ✓ оцінити організаційно-функціональну взаємодію фінансової розвідки з антикорупційними органами (НАБУ, САП, ВАКС, АРМА);
- ✓ здійснити аналіз результативності діяльності фінансової розвідки;
- ✓ обґрунтувати напрями вдосконалення аналітичної спроможності фінансової розвідки.

Об'єктом дослідження є система протидії корупції в Україні.

Предметом дослідження є фінансово-економічні, аналітичні та інституційно-правові механізми функціонування фінансової розвідки в системі антикорупційних органів України у процесі виявлення, аналізу та протидії корупційним фінансовим потокам.

Методи дослідження. У процесі виконання кваліфікаційної роботи використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Зокрема, методи аналізу і синтезу, індукції та дедукції застосовано для дослідження фінансово-економічної природи корупції, узагальнення теоретичних підходів і формування концептуальних положень щодо ролі фінансової розвідки в антикорупційній системі. Системний і функціональний підходи використано для аналізу інституційної структури антикорупційних органів України,

визначення місця фінансової розвідки в антикорупційному ланцюзі. Методи економічного і статистичного аналізу використано для оцінювання результативності діяльності Державної служби фінансового моніторингу України та інших антикорупційних інституцій.

Наукова новизна здобутих результатів:

- набуло подальшого розвитку наукове положення щодо обґрунтування доцільності взаємодії між фінансовою розвідкою та спеціалізованими антикорупційними органами (НАБУ, САП), що передбачає узгодження аналітичних пріоритетів і ризик-профілів та спрямоване на підвищення процесуальної придатності аналітичних матеріалів.

Основні положення та результати кваліфікаційної роботи відображено у науковій статті: Мельник С. І., Гобела В. В., Гнатишак Ю. І. Мультиплікативна модель оцінювання ефективності антикорупційного механізму в умовах війни. *Актуальні питання економічних наук*. 2026. № 20.

Результати дослідження також були апробовані на міжнародній науково-практичній конференції «Collaborative Solutions for Global Problems» (м. Дніпро, 9-10 жовтня 2025 р.).

Основний зміст роботи. У першому розділі розкрито фінансово-економічну природу корупції, обґрунтовано місце фінансової розвідки в антикорупційній інфраструктурі держави.

У другому розділі здійснено аналіз результативності діяльності фінансової розвідки у протидії корупції.

У третьому розділі сформовано практичні рекомендації щодо підвищення ефективності фінансової розвідки України з урахуванням сучасних безпекових та воєнних викликів.

Структура роботи: Кваліфікаційна робота складається із анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (54 найменування на 6 сторінках). Загальний обсяг роботи становить 67 сторінок, із них основний текст – 60 сторінок, який містить 7 рисунків та 8 таблиць.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ РОЗВІДКИ У ПРОТИДІІ КОРУПЦІЇ

1.1. Корупція як фінансово-економічне явище та загроза економічній безпеці держави

У сучасних умовах розвитку національних економік корупція перестала сприйматися виключно як правове або морально-етичне відхилення у діяльності посадових осіб. Натомість вона дедалі частіше розглядається як складне фінансово-економічне явище, що інтегрується у механізми розподілу, перерозподілу та привласнення економічних ресурсів. Саме через фінансові операції, грошові потоки та майнові трансформації корупція набуває системного характеру і справляє деструктивний вплив на функціонування економіки держави [20].

Корупційні прояви за своєю суттю тісно пов'язані з незаконним привласненням економічних вигод, що виникають унаслідок доступу до публічних фінансів, державного майна, механізмів публічних закупівель або регуляторних рішень. У такому контексті корупція виходить за межі окремого кримінального правопорушення і постає як економічно обумовлений механізм прихованого перерозподілу вартості, який спотворює конкурентне середовище, деформує ринкові сигнали та знижує результативність управління державними фінансами. Наслідком дії цих процесів є виникнення та закріплення корупційних рент, що сприяють розширенню тіньового сектору економіки й ускладнюють досягнення довгострокових цілей соціально-економічного розвитку [25].

З позицій фінансово-економічного аналізу корупцію доцільно трактувати як особливий різновид тіньових фінансових відносин, що формується в процесі реалізації владних і управлінських функцій. На відміну від інших форм тіньової економічної діяльності, корупційні практики безпосередньо

ґрунтуються на використанні публічного статусу, контролі над бюджетними потоками або застосуванні регуляторних інструментів, що зумовлює їх системність та інституційну закріпленість. Унаслідок цього корупція не має епізодичного характеру, а перетворюється на відносно стабільний економічний процес, органічно вплетений у фінансові потоки держави [27].

У структурі тіньової економіки корупційні відносини посідають особливе місце, оскільки вони поєднують економічну вигоду та владний вплив. Якщо тіньова економічна діяльність загалом спрямована на приховування доходів від оподаткування, то корупція ґрунтується на обміні управлінських рішень або доступу до ресурсів на фінансову винагороду. Така взаємодія створює умови для виникнення корупційної ренти – стійкого доходу, що отримується внаслідок монополізації владних повноважень і їх використання у приватних інтересах [25; 46].

Фінансовий вимір корупції полягає передусім у тому, що переважна більшість корупційних діянь пов'язана з отриманням матеріальної або грошової вигоди. Незаконні платежі, приховані винагороди, опосередковане володіння активами, участь у фіктивних економічних операціях чи вплив на розподіл фінансових ресурсів є проявами перетворення владних повноважень на економічний результат. Надалі такі доходи потребують відокремлення від їх протиправного походження, що стимулює застосування ускладнених фінансових конструкцій, використання номінальних осіб і механізмів легалізації [47].

Характерною рисою корупційних фінансових відносин є їх здатність до швидкої адаптації до змін економічного середовища. З розвитком фінансових ринків і цифрових технологій корупційні практики дедалі частіше реалізуються через безготівкові операції, електронні платіжні засоби, транснаціональні юрисдикції та багаторівневі корпоративні утворення. Це істотно ускладнює виявлення таких схем за допомогою традиційних правоохоронних інструментів і водночас підвищує значення аналітичних методів дослідження фінансових потоків [24].

Отож, корупція як форма тіньових фінансових відносин характеризується системністю, відтворюваністю та тісним зв'язком із фінансовими потоками держави й приватного сектору. Глибоке розуміння цієї особливості дозволяє перейти від суто науково-правового трактування корупції до її розгляду як економічного феномену, що створює передумови для використання фінансово-орієнтованих інструментів протидії їй.

У контексті забезпечення економічної безпеки корупція розглядається як одна з найбільш небезпечних системних загроз, оскільки справляє прямий вплив на стан публічних фінансів, інвестиційне середовище, рівень податкової дисципліни та довіру до фінансових інститутів. Використання владних повноважень у приватних інтересах у фінансовій сфері зумовлює скорочення бюджетних надходжень, нераціональне використання державних ресурсів, посилення боргового навантаження та ослаблення фінансової стійкості держави. Водночас реалізація корупційних схем нерідко супроводжується трансфером капіталу за межі національної юрисдикції, залученням офшорних зон і складних фінансових структур, що істотно ускладнює контроль за рухом грошових потоків з боку держави [25; 34].

Деструктивний вплив корупції на економічну безпеку формується через систему взаємопов'язаних фінансово-економічних механізмів, які охоплюють сферу державних фінансів, інвестиційну діяльність, податкові відносини та функціонування фінансового сектору. На відміну від поодиноких економічних загроз, корупція характеризується накопичувальним ефектом, поступово підриваючи стабільність фінансової системи та обмежуючи можливості держави щодо реалізації її соціально-економічних пріоритетів [21; 45].

Одним із ключових каналів впливу корупції є порушення бюджетної безпеки. Корупційні зловживання у процесі формування та виконання бюджету призводять до нецільового використання публічних коштів, завищення вартості державних закупівель, реалізації фіктивних або економічно необґрунтованих проєктів. У результаті зменшується ефективність бюджетних витрат, зростає навантаження на державні фінанси, а також

посилюються дисбаланси між доходною та видатковою частинами бюджету [23].

Не менш значущим є вплив корупції на податкову систему держави, а відтак й на безпеку держави. Використання корупційних схем для ухилення від оподаткування, отримання незаконних податкових пільг або заниження податкових зобов'язань призводить до скорочення фіскальних надходжень і формування хронічного дефіциту бюджету. За таких умов держава втрачає ресурси для фінансування пріоритетних напрямів розвитку, що негативно позначається на довгостроковій фінансовій стабільності.

Корупційні прояви мають відчутний негативний вплив на інвестиційну безпеку держави, формуючи несприятливі умови для залучення як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій. Непрозорість регуляторних процедур, поширення неформальних фінансових зобов'язань та вибіркове застосування норм законодавства призводять до зростання транзакційних витрат суб'єктів господарювання і знижують передбачуваність економічних рішень. За таких умов інвестиційний капітал переорієнтовується на менш ризиковані юрисдикції або переміщується в тіньовий сектор економіки [13].

Водночас корупція становить окрему загрозу для фінансової стабільності та рівня довіри до фінансових інститутів. Використання банківських і небанківських установ для реалізації корупційних схем або легалізації незаконно одержаних доходів негативно впливає на ділову репутацію та надійність. Це, своєю чергою, послаблює довіру з боку населення і бізнесу до фінансової системи загалом та стимулює відтік капіталу [28].

Отже, корупція справляє комплексний деструктивний вплив на економічну безпеку держави, поєднуючи у собі фіскальні, інвестиційні та фінансові ризики. Усвідомлення природи та механізмів такого впливу дає підстави розглядати протидію корупції не лише як правове чи інституційне завдання, а як важливу складову забезпечення економічної й фінансової стабільності, що потребує системних та фінансово орієнтованих підходів (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1.

Вплив корупції на складові економічної безпеки держави

№	Складова безпеки	Прояви корупційного впливу	Основні економічні наслідки
1	Бюджетна безпека	Нецільове використання коштів, завищення вартості закупівель, фіктивні проекти	Дефіцит бюджету, зниження ефективності видатків
2	Податкова безпека	Ухилення від оподаткування, незаконні пільги, корупція в податкових органах	Скорочення доходів бюджету, тінізація економіки
3	Інвестиційна безпека	Непрозорі правила, корупційні бар'єри для бізнесу	Відтік капіталу, зниження інвестиційної активності
4	Фінансова стабільність	Використання фінансових установ для корупційних схем	Зниження довіри до фінансової системи
5	Валютна безпека	Виведення коштів за кордон, офшоризація	Втрати валютних резервів, відтік капіталу

Джерело: сформовано автором на основі [1; 3; 12].

В умовах глобалізації корупція дедалі частіше набуває транснаціонального характеру, що посилює її негативний вплив на економічну безпеку. Міжнародні фінансові потоки, цифровізація платіжних систем і розвиток фінансових технологій створюють нові можливості для приховування походження корупційних доходів та їх подальшої легалізації. У таких умовах корупція тісно переплітається з процесами відмивання доходів, фінансуванням незаконної діяльності та використанням фінансових інструментів у протиправних цілях, що виходить за межі внутрішніх проблем окремої держави [7].

Наукові підходи до трактування корупції відображають багатовимірність цього явища та різні аспекти його прояву — від соціально-політичного до економічного й фінансового. Узагальнення основних теоретичних підходів до визначення змісту поняття «корупція» наведено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

Підходи до тлумачення теоретичного змісту поняття «корупція»

№	Джерело	Теоретичний зміст
1	[8]	Корупція – це прагнення кланово-олігархічних структур здійснювати вплив на функціонування фінансово-економічної системи країни та використовувати її як інструмент легалізації (відмивання) ними злочинно одержаних доходів
2	[11]	Корупцію варто вважати не лише негативним соціально-економічним явищем, а й окремим видом тіньової економічної діяльності, та пропонує її розглядати на вищому, середньому й нижчому рівнях організацій й функціонування економіки, політики й суспільства, а також наполягає на необхідності дослідження корупції в розрізі секторів економіки
3	[16]	Корупція виявляється у двох аспектах: 1. корупція є протизаконним діянням посадових осіб, спрямованим на особисте збагачення; 2. корупція це стійкий зв'язок представників владно-управлінських структур зі злочинним середовищем і сприяння йому у протиправній діяльності шляхом використання наданих їм державою повноважень
4	[22]	Корупція використовується як механізм експлуатації суспільства й держави тіньовими структурами через посадових осіб шляхом протиправного використання ними наданих повноважень. При цьому, науковець стверджує, що корупція проявляється у декількох напрямках, а саме: 1) через підкуп посадових осіб, що працюють в органах державної влади та державних діячів різного рівня; 2) надання хабарів за позитивне вирішення необхідного питання; 3) протекціонізм працівників (кумівство, родинні зв'язки, дружні відносини)
5	[26]	Корупція – це складне соціальне явище, яке здійснює негативний вплив як на політичний, так і на соціально-економічний розвиток суспільства та держави загалом. Корупція «передбачає» скоєння протиправних вчинків. Корупція є зловживанням владою і/або службовим становищем задля одержання певної вигоди, що передбачає здійснення протиправної діяльності

Узагальнення наукових підходів до тлумачення корупції засвідчує, що, попри розбіжності у формулюваннях, більшість дослідників розглядають її як економічно зумовлене явище, спрямоване на отримання матеріальної або фінансової вигоди шляхом використання владних чи управлінських повноважень. Такий підхід дає змогу трактувати корупцію як складову тіньової економіки та специфічний тип економічної поведінки, що формується на основі неформальних правил, персональних зв'язків і прихованих фінансових операцій [50].

З фінансово-економічної перспективи корупція проявляється передусім у виникненні та русі нелегальних фінансових потоків, які вимагають подальшого приховування, трансформації або інтеграції в легальний економічний обіг. Саме цей аспект визначає підвищену небезпеку корупції для економічної безпеки держави, оскільки корупційні доходи не лише порушують правові норми, а й знижують прозорість фінансової системи, ускладнюють державний фінансовий контроль і створюють передумови для тривалого відтворення корупційних практик [2].

Стійкість корупції як соціально-економічного феномена значною мірою обумовлена її фінансовою мотивацією та здатністю до самопідтримки. На відміну від одноразових правопорушень, корупційні дії набувають форми повторюваних фінансових процесів, у межах яких учасники співвідносять очікувані вигоди з імовірними ризиками. За ситуації, коли економічний ефект від корупційної поведінки перевищує потенційні втрати у вигляді санкцій, корупція сприймається як раціональна стратегія економічної поведінки.

Фінансова привабливість корупційних практик посилюється можливістю впливу на розподіл обмежених ресурсів, зокрема бюджетних коштів, державного майна або регуляторних рішень, що підлягають монетизації. У таких умовах корупційні доходи набувають ознак відносно стабільного фінансового потоку, який стимулює формування неформальних взаємозв'язків і сприяє інституційному закріпленню корупційних відносин. Це породжує замкнений механізм, у межах якого корупція відтворюється незалежно від окремих кадрових змін чи організаційних реформ [9].

Водночас характерною рисою корупційних практик є їх висока адаптивність до змін у правовому та регуляторному середовищі. Посилення контролю або запровадження нових обмежень нерідко супроводжується ускладненням фінансових схем, використанням багаторівневих транзакцій, номінальних осіб і транснаціональних фінансових інструментів. У результаті корупція не усувається, а зазнає трансформації, зберігаючи при цьому свою економічну природу та фінансову мотивацію.

За таких обставин традиційні антикорупційні заходи, орієнтовані переважно на кримінальне переслідування або застосування адміністративних санкцій, виявляються обмежено ефективними. Вони здебільшого спрямовані на подолання наслідків корупційної діяльності, проте не завжди дають змогу ідентифікувати та нейтралізувати фінансові основи корупційних схем. Відсутність комплексного контролю за рухом коштів створює сприятливе середовище для легалізації корупційних доходів і їх подальшого використання в легальному секторі економіки.

Отже, фінансова мотивація та здатність корупції до відтворення обумовлюють потребу у переході від розрізнених заходів протидії до системного фінансово орієнтованого підходу. Саме аналіз фінансових потоків, виявлення підозрілих операцій і встановлення економічних зв'язків між суб'єктами господарювання дозволяють впливати на корупцію на її базовому рівні, що визначає ключове місце фінансової розвідки у системі антикорупційних органів.

Таким чином, корупцію доцільно трактувати як комплексне фінансово-економічне явище, яке поєднує незаконне привласнення ресурсів, деформацію фінансових потоків і загрози економічній безпеці держави. Усвідомлення фінансової природи корупції створює теоретичне підґрунтя для застосування спеціалізованих інструментів протидії, насамперед пов'язаних з моніторингом, аналізом і контролем фінансових операцій, що зумовлює зростання ролі фінансової розвідки в системі антикорупційних інституцій [25].

1.2. Інституційна структура системи антикорупційних органів та місце фінансової розвідки

Формування ефективної системи протидії корупції потребує не лише наявності нормативно-правових обмежень, а й створення розгалуженої інституційної структури, здатної охоплювати всі стадії корупційного процесу – від превенції та виявлення до розслідування, судового розгляду й управління активами. В умовах системного характеру корупції держава вимушена відмовлятися від фрагментарних підходів на користь спеціалізованої антикорупційної інфраструктури, у межах якої кожен орган виконує чітко визначені функції [18].

В Україні інституційна система антикорупційних органів формувалася як відповідь на високий рівень корупційних ризиків у публічному секторі та необхідність гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами. У результаті було створено низку спеціалізованих органів, діяльність яких спрямована на різні аспекти протидії корупції – від запобігання та фінансового контролю до кримінального переслідування і повернення незаконно одержаних активів. Така багаторівнева модель зумовлює потребу у чіткій координації дій та ефективному інформаційному обміні між інституціями [19].

Особливе місце у цій системі посідає фінансова розвідка, яка виконує функцію аналітичного вузла між фінансовою системою та правоохоронними органами. На відміну від органів досудового розслідування, фінансова розвідка зосереджується не на кримінально-правовій кваліфікації діянь, а на аналізі фінансових потоків, виявленні підозрілих операцій і встановленні економічних зв'язків, що можуть свідчити про корупційні правопорушення. Саме ця специфіка визначає її ключову роль у ранньому виявленні корупційних ризиків та формуванні доказової бази для подальших процесуальних дій [35].

Інституційна система антикорупційних органів в Україні побудована за принципом функціональної спеціалізації, що передбачає розмежування повноважень між органами залежно від етапу антикорупційного процесу. Такий підхід дозволяє уникнути концентрації надмірних повноважень в одному органі, зменшити ризики інституційної залежності та забезпечити послідовність дій у межах загального ланцюга протидії корупції [43].

Ключову роль у превентивному сегменті антикорупційної системи відіграє Національне агентство з питань запобігання корупції, діяльність якого зосереджена на формуванні антикорупційної політики, контролі за дотриманням вимог фінансового контролю та запобіганні конфлікту інтересів. Функції НАЗК спрямовані на зменшення корупційних ризиків до моменту вчинення правопорушень, що дозволяє розглядати цей орган як елемент превентивного блоку антикорупційної системи [44].

Наступною ланкою антикорупційного механізму є органи досудового розслідування, насамперед Національне антикорупційне бюро України, яке здійснює розслідування корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності. Діяльність НАБУ зосереджена на викритті складних корупційних схем, у тому числі тих, що мають значний фінансово-економічний масштаб і пов'язані з використанням публічних ресурсів. Процесуальне керівництво у таких провадженнях забезпечується Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою, що формує окремий процесуальний рівень антикорупційної системи.

Завершальною інституційною ланкою у процесі притягнення до відповідальності за корупційні правопорушення виступає Вищий антикорупційний суд, який здійснює судовий розгляд відповідних справ. Наявність спеціалізованого судового органу дозволяє забезпечити концентрацію експертизи, підвищити ефективність судового розгляду та мінімізувати ризики затягування антикорупційних проваджень [45].

Окреме місце в системі антикорупційних органів посідає Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами,

одержаними від корупційних та інших злочинів. Функції АРМА спрямовані на забезпечення збереження та ефективного управління активами, що мають корупційне походження, а також на реалізацію механізмів їх подальшого повернення у публічний обіг. Таким чином, діяльність цього органу завершує інституційний цикл протидії корупції, пов'язуючи кримінально-правові результати з економічним ефектом для держави.

У системі антикорупційних органів фінансова розвідка посідає особливе функціональне місце, оскільки її діяльність спрямована не на безпосереднє кримінальне переслідування, а на аналітичне виявлення фінансових проявів корупції. Така специфіка зумовлює роль фінансової розвідки як проміжної, але водночас ключової ланки між фінансовою системою та правоохоронними і судовими органами. Саме через цей інституційний вузол здійснюється перехід від фінансових операцій до правової оцінки корупційних ризиків (рис. 1.1).

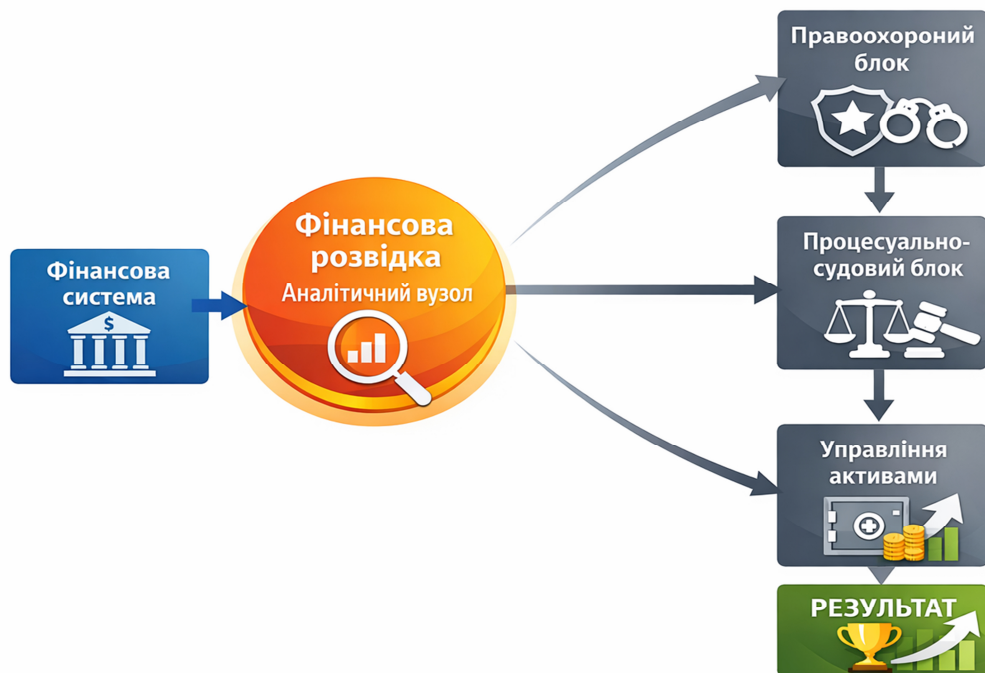

Рис. 1.1. Ланцюг протидії корупції та роль фінансової розвідки в ньому
Джерело: розроблено автором на основі [36; 42].

Рисунок ілюструє інституційно-функціональний ланцюг протидії корупції, у межах якого фінансова розвідка виконує роль ключового

аналітичного вузла між фінансовою системою та правоохоронно-судовим блоком. Аналітична обробка фінансової інформації забезпечує трансформацію фінансових сигналів у підстави для процесуальних рішень і подальшого управління активами. Таким чином, ефективність фінансової розвідки безпосередньо впливає на результативність усієї антикорупційної системи.

Фінансова розвідка в Україні функціонує у формі спеціалізованого органу фінансового моніторингу, діяльність якого зосереджена на зборі, обробці та аналізі інформації про фінансові операції, що можуть бути пов'язані з корупційними правопорушеннями. На відміну від органів досудового розслідування, фінансова розвідка не здійснює процесуальних дій і не формує обвинувачення, проте саме її аналітичні матеріали часто стають відправною точкою для відкриття кримінальних проваджень та подальших слідчих дій [49].

Аналітична природа фінансової розвідки полягає у здатності виявляти приховані фінансові зв'язки, які не завжди є очевидними в межах традиційних правоохоронних інструментів. Через аналіз фінансових потоків, структури транзакцій, взаємозв'язків між суб'єктами господарювання та руху активів фінансова розвідка формує узагальнену картину можливих корупційних схем. Такий підхід дозволяє фокусувати увагу правоохоронних органів на найбільш ризикованих напрямках, зменшуючи ймовірність вибіркового або неефективного реагування [48].

Важливою характеристикою фінансової розвідки є її інституційна відокремленість від репресивних функцій, що підвищує об'єктивність аналітичної діяльності та знижує ризики політичного або адміністративного тиску. Фінансова розвідка виступає нейтральним аналітичним суб'єктом, який оперує фінансовими даними та ризик-орієнтованими підходами, не втручаючись у процесуальні рішення. Це дозволяє забезпечити баланс між ефективністю протидії корупції та дотриманням принципів правової визначеності.

У структурі антикорупційної системи фінансова розвідка виконує функцію раннього виявлення корупційних ризиків, що має принципове значення в умовах складних фінансово-економічних схем і транснаціонального руху капіталу. Саме на цьому етапі з'являється можливість ідентифікувати корупційні доходи до їх повної інтеграції у легальний сектор економіки або виведення за межі національної юрисдикції. Таким чином, ефективність фінансової розвідки безпосередньо впливає на результативність усієї антикорупційної системи [53].

Крім того, фінансова розвідка відіграє важливу роль у забезпеченні міжінституційної взаємодії, виступаючи інформаційним посередником між фінансовими установами, правоохоронними органами та органами управління активами. Аналітичні продукти фінансової розвідки дозволяють узгоджувати дії різних суб'єктів антикорупційної інфраструктури та формувати цілісний підхід до протидії корупції, орієнтований на фінансові результати та економічний ефект для держави.

Отже, фінансова розвідка є не допоміжним, а структуроутворюючим елементом антикорупційної системи, який забезпечує зв'язок між фінансовими операціями та правовою оцінкою корупційних проявів. Її аналітична функція створює підґрунтя для ефективної роботи правоохоронного та судового блоків, а також для реалізації механізмів повернення незаконно одержаних активів, що визначає ключове місце фінансової розвідки у ланцюзі протидії корупції.

Ефективність функціонування антикорупційної системи значною мірою визначається не лише наявністю спеціалізованих органів, а й якістю взаємодії між ними. За умов багатосуб'єктної інституційної моделі протидії корупції вирішального значення набувають механізми координації, обміну інформацією та узгодження дій між органами превенції, фінансового контролю, розслідування, судового розгляду та управління активами. Відсутність належної взаємодії між цими елементами призводить до

фрагментації антикорупційних зусиль і зниження загальної результативності системи [17].

Центральне місце у міжінституційній взаємодії посідає обмін аналітичною та фінансовою інформацією, який забезпечує трансформацію даних про фінансові операції у підстави для подальших процесуальних рішень. У цьому контексті фінансова розвідка виконує роль інформаційного посередника, який акумулює відомості від суб'єктів фінансового моніторингу, здійснює їх аналітичну обробку та передає узагальнені матеріали до правоохоронних органів у межах встановлених процедур. Такий механізм дозволяє мінімізувати інформаційні розриви між фінансовим сектором і кримінально-правовим блоком [4; 14].

Взаємодія між антикорупційними органами також реалізується через процедурні та організаційні канали, що включають визначення підслідності, погодження процесуальних рішень, обмін запитами та координацію дій у межах конкретних проваджень. При цьому важливу роль відіграє дотримання принципу функціональної автономії кожного органу, що дозволяє уникнути дублювання повноважень та надмірного втручання у діяльність інших інституцій. Баланс між автономією та координацією є ключовою умовою стабільності антикорупційної системи.

Окремого значення набуває взаємодія між фінансовою розвідкою та органами, відповідальними за виявлення, розшук і управління активами, одержаними внаслідок корупційних правопорушень. Аналітичні матеріали щодо руху фінансових ресурсів, структури власності та транснаціональних операцій створюють підґрунтя для ефективного застосування механізмів арешту, управління та подальшого повернення активів. Таким чином, міжінституційна взаємодія забезпечує не лише кримінально-правовий, а й економічний результат антикорупційної діяльності.

Водночас практика функціонування антикорупційної системи свідчить про наявність низки проблем у сфері міжінституційної взаємодії, зокрема обмежену оперативність обміну інформацією, різний рівень доступу до

фінансових даних та складність узгодження дій між органами з різним правовим статусом. За таких умов підвищення ефективності взаємодії потребує розвитку ризик-орієнтованих та аналітичних підходів, удосконалення інформаційних каналів і чіткого нормативного визначення процедур співпраці.

Отже, механізми міжінституційної взаємодії та обміну інформацією є системоутворюючим елементом антикорупційної інфраструктури, що забезпечує цілісність та узгодженість дій усіх суб'єктів протидії корупції. У цій системі фінансова розвідка відіграє ключову роль як аналітичний координатор, від ефективності якого значною мірою залежить результативність функціонування всієї антикорупційної моделі.

1.3. Правові засади діяльності фінансової розвідки в Україні та міжнародні стандарти протидії корупції

Функціонування фінансової розвідки як ключового елемента антикорупційної системи ґрунтується на чітко визначених правових засадах, які забезпечують її інституційну спроможність, аналітичну незалежність та інтеграцію у національну й міжнародну систему протидії корупції. Нормативно-правове регулювання діяльності фінансової розвідки визначає не лише коло її повноважень, а й механізми взаємодії з фінансовими установами, правоохоронними органами та міжнародними партнерами.

Правові основи діяльності фінансової розвідки в Україні сформовані у межах системи законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та пов'язаних із ними корупційних правопорушень. Центральне місце у цій системі посідають норми, що регламентують порядок фінансового моніторингу, обов'язки суб'єктів первинного фінансового моніторингу, процедури збору й аналізу фінансової інформації, а також умови передачі аналітичних матеріалів до компетентних органів. Такий підхід дозволяє

забезпечити правову визначеність діяльності фінансової розвідки та мінімізувати ризики втручання у її аналітичні функції [37-41].

Особливістю правового статусу фінансової розвідки є поєднання національного регулювання з міжнародними зобов'язаннями, що впливають з участі України у глобальній системі протидії відмиванню коштів і корупції. Діяльність фінансової розвідки здійснюється з урахуванням рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), стандартів Егмонтської групи підрозділів фінансової розвідки, а також положень міжнародних конвенцій у сфері боротьби з корупцією та фінансовими злочинами. Відповідність цим стандартам є необхідною умовою ефективного міжнародного співробітництва та обміну фінансовою інформацією.

Міжнародно-правове забезпечення протидії корупції ґрунтується на системі конвенцій, рекомендацій і стандартів, які визначають загальні принципи антикорупційної політики та функціонування фінансової розвідки. Ключове значення у цьому контексті мають положення міжнародних договорів, що встановлюють вимоги до криміналізації корупційних правопорушень, ідентифікації незаконних доходів, їх арешту та повернення у публічний обіг [29].

Участь України в міжнародних антикорупційних механізмах зумовлює необхідність гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, зокрема у частині фінансового моніторингу та міждержавного обміну інформацією (таблиця 1.3). Дотримання таких стандартів розглядається не лише як правовий обов'язок, а й як інструмент підвищення довіри до національної фінансової системи та ефективності антикорупційної інфраструктури загалом.

Таблиця 1.3

Правові та міжнародні стандарти діяльності фінансової розвідки у сфері протидії корупції

Нормативно-правовий акт / стандарт	Рівень	Ключові вимоги	Значення для фінансової розвідки
Законодавство України з фінансового моніторингу	Національний	Збір, аналіз та передача фінансової інформації	Правова основа діяльності FIU
Рекомендації FATF	Міжнародний	Ризик-орієнтований підхід, STR, співпраця	Визначають модель фінансової розвідки
Стандарти Егмонтської групи	Міжнародний	Обмін фінансовою інформацією між FIU	Забезпечують транснаціональну взаємодію
Конвенції ООН проти корупції	Міжнародний	Виявлення, арешт і повернення активів	Розширюють повноваження аналітики
Європейські антикорупційні стандарти	Регіональний	Прозорість фінансової системи	Гармонізація з європейською практикою

Джерело: сформовано автором на основі [37-41; 51; 54].

Міжнародні стандарти протидії корупції виходять з того, що корупційні правопорушення мають виразний фінансово-економічний вимір і часто пов'язані з транснаціональним рухом капіталу. У зв'язку з цим фінансова розвідка розглядається як один із базових інструментів раннього виявлення корупційних ризиків, здатний забезпечити аналітичну підтримку правоохоронних і судових органів. Застосування ризик-орієнтованого підходу, аналіз підозрілих фінансових операцій та використання міждержавних каналів обміну інформацією є ключовими елементами таких стандартів [24; 29].

Імплементация міжнародних вимог у національне законодавство сприяє підвищенню ефективності фінансової розвідки, проте водночас висуває додаткові вимоги до якості правового регулювання, інформаційної безпеки та міжінституційної координації. Забезпечення балансу між доступом до фінансової інформації, захистом прав учасників фінансових операцій і

результативністю антикорупційних заходів є одним із ключових викликів сучасної системи фінансового моніторингу.

Таким чином, правові засади діяльності фінансової розвідки та міжнародні стандарти протидії корупції формують єдине нормативно-аналітичне середовище, у межах якого здійснюється виявлення, аналіз і нейтралізація фінансових проявів корупції. Саме ця правова й інституційна база створює передумови для ефективного функціонування фінансової розвідки як ключового компонента антикорупційної системи та визначає її роль у забезпеченні економічної безпеки держави.

Висновки до розділу 1

В результаті проведеного теоретичного аналізу встановлено, що корупція в сучасній економіці має не лише правову, а й виразну фінансово-економічну природу, оскільки інтегрується у механізми розподілу та перерозподілу ресурсів через грошові операції, майнові трансформації та контроль над доступом до публічних фінансів. Корупційні практики обґрунтовано розкрито як інституційно закріплений різновид тіньових фінансових відносин, у межах якого владні/управлінські повноваження конвертуються у матеріальну вигоду, що породжує корупційні ренти й стимулює розширення тіньового сектору.

Доведено, що фінансовий вимір корупції проявляється в домінуванні грошового та майнового компонентів корупційних діянь (незаконні платежі, приховані винагороди, опосередковане володіння активами, фіктивні операції), а також у потребі подальшого маскуванню походження доходів шляхом складних фінансових схем, номінальних структур та інструментів легалізації. Підкреслено адаптивність корупційних фінансових відносин до цифровізації та ускладнення ринків, що підвищує значущість аналітичних підходів до дослідження фінансових потоків і пояснює необхідність фінансово-орієнтованих інструментів протидії.

У контексті економічної безпеки обґрунтовано, що корупція виступає системною загрозою, яка кумулятивно підриває стійкість фінансової системи через порушення бюджетної та податкової безпеки, погіршення інвестиційного клімату, зниження довіри до фінансових інститутів і посилення впливу капіталу (зокрема й через офшоризацію). Результати аналізу узагальнено у таблицях, що дозволило сформулювати висновок про доцільність трактування корупції як комплексного фінансово-економічного явища та підґрунтя для посилення ролі фінансової розвідки.

Обґрунтовано, що ефективна протидія корупції потребує інституційно диференційованої моделі, здатної охоплювати весь цикл антикорупційного процесу: превенцію, виявлення, розслідування, процесуальний супровід,

судовий розгляд і управління активами. Показано, що формування системи антикорупційних органів в Україні є відповіддю на системність корупційних ризиків та потребу гармонізації національної практики з міжнародними підходами, що зумовило багаторівневість моделі та підвищило вимоги до координації й обміну інформацією.

Функціональний аналіз інституційної структури дозволив визначити ролі ключових суб'єктів у ланцюзі протидії корупції: превентивний блок (запобігання та фінансовий контроль), блок розслідування і процесуального керівництва, судовий блок, а також механізм управління активами як інструмент економічного ефекту від антикорупційної діяльності. Така конструкція забезпечує спеціалізацію, зменшує дублювання повноважень та створює передумови для узгодженої реалізації антикорупційної політики.

Ключовим результатом теоретичного аналізу є обґрунтування місця фінансової розвідки як аналітичного ядра антикорупційної системи: вона не виконує процесуальних функцій, однак забезпечує раннє виявлення корупційних ризиків шляхом аналізу фінансових потоків, встановлення прихованих фінансових зв'язків і формування аналітичних матеріалів для подальших дій правоохоронного та судового блоків, а також для процедур арешту/управління активами. Показано, що результативність системи значною мірою залежить від механізмів міжінституційної взаємодії та якості інформаційних каналів, а фінансова розвідка виконує роль координуючого вузла у цьому процесі (що концептуально відображається у ланцюзі протидії корупції та ролі FIU як ключового компонента).

Визначено, що діяльність фінансової розвідки в Україні має чітке нормативне підґрунтя, сформоване у межах законодавства у сфері фінансового моніторингу та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, а також пов'язаних корупційних правопорушень. З'ясовано, що правове регулювання забезпечує визначеність повноважень фінансової розвідки, процедури збору й аналітичної обробки фінансової інформації, правила взаємодії із суб'єктами первинного фінансового моніторингу та порядок

передачі узагальнених матеріалів компетентним органам, що мінімізує ризики втручання в аналітичні функції.

Обґрунтовано, що національна модель фінансової розвідки функціонує у зв'язку з міжнародними зобов'язаннями та стандартами, які визначають ризик-орієнтований підхід, необхідність аналізу підозрілих операцій та розвиток міждержавного обміну інформацією. Встановлено, що інтеграція України у міжнародну систему протидії корупції та фінансовим злочинам посилює роль фінансової розвідки як інструменту раннього виявлення фінансових проявів корупції та аналітичної підтримки правоохоронних і судових органів.

Доведено, що імплементація міжнародних стандартів водночас підвищує вимоги до якості правового регулювання, інформаційної безпеки та міжінституційної координації, оскільки необхідно забезпечити баланс між доступом до фінансових даних, захистом прав учасників фінансових операцій і результативністю антикорупційних заходів. Узагальнено, що правові засади та міжнародні стандарти формують єдине нормативно-аналітичне середовище, у межах якого фінансова розвідка набуває системоутворюючого значення для антикорупційної інфраструктури та забезпечення економічної безпеки держави.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ РОЗВІДКИ В СИСТЕМІ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

2.1. Корупційні фінансові потоки та типові схеми легалізації корупційних доходів в Україні

Варто зауважити, що фінансово-економічна природа корупції сприяє її матеріалізації у формі «сірих» фінансових потоків, що по суті, є переміщенням коштів або активів, асоційованих із зловживанням владними / управлінськими повноваженнями з метою отримання неправомірної вигоди. З точки зору наукового синтезу доцільно виокремлювати власне «джерело» (корупційного) потоку та механізм його формування від каналів поширення та переміщення (маршрути й інструменти руху коштів) та елементів приховування (маскування), тобто методи затінення реального джерела походження, контролю або кінцевого бенефіціара активів. Відповідно, такий науковий підхід дає змогу усвідомити фінансові «корупційні» потоки як організовану систему, на протипагу одиничним чи стохастичним проявам корупційних дій та правопорушень.

Макроекономічний спектр прояву фінансових «корупційних» потоків демонструє, що зазвичай такі потоки формуються там, де поєднуються владні повноваження, значні бюджетні ресурси та бюрократично-інституційна нерівність (рис. 2.1). Такими сферами зазвичай є: зловживання у публічних закупівлях і підрядах, неефективне або неправомірне використання бюджетних програм, маніпуляції із державним / комунальним майном, вплив на дозвільні та регуляторні рішення, а також корупційно зумовлені порушення у податковій та митній сферах. У кожному з цих випадків економічний ефект корупції проявляється у вилученні частини суспільної вартості та її перетворенні на приватний дохід або актив.

Рис. 2.1. Життєвий цикл корупційних фінансових потоків та механізм їх самовідтворення

Джерело: сформовано автором на основі [14; 29].

Рисунок відображає циклічний характер корупційних фінансових процесів, у межах якого формування доходу, рух коштів, їх маскування та економічний результат створюють умови для подальшого самовідтворення корупційних практик. Така модель підкреслює системний і фінансово орієнтований характер корупції як стійкого економічного явища. Саме розрив цього циклу на етапі руху та маскування фінансових потоків визначає ключову роль фінансової розвідки у протидії корупції.

Ключовою проблемою для протидії є те, що корупційні доходи, отримані у публічному секторі, потребують подальшого “вбудовування” у легальну економіку. У теоретичному вимірі процедура легалізації незаконних доходів зазвичай сприймається у формі послідовності введення активів у легальний обіг, ускладнення їх відстежуваності, що забезпечується нашарування великої кількості транзакцій та створення джерел легального походження. Знову ж таки в теоретико-емпіричному сенсі така ситуація зумовлює зміщення фокусу аналізу з поодиноких транзакцій та проявів щодо «отримання неправомірної вигоди» на відстеження повноцінного фінансового циклу: від джерела

походження (бюджет / актив / рішення) до кінцевого носія вигоди (активи, корпоративні права, інвестиції, витрати).

З позицій фінансової розвідки механізми приховування корупційних доходів доцільно аналізувати не як сукупність окремих прийомів або технічних схем, а як стійкі моделі фінансово-економічної поведінки, що характеризуються певним набором ризикових індикаторів. Такий підхід дозволяє зосередитися не на формальних ознаках операцій, а на їх економічній сутності та відхиленнях від логіки легальної господарської діяльності. Однією з найбільш поширених моделей є залучення посередницьких структур приватного сектору, у межах яких фінансові потоки штучно ускладнюються, а економічно необґрунтована частина платежів інтегрується у загальну вартість товарів, робіт або послуг. У результаті корупційна складова «розчиняється» в багаторівневих ланцюгах контрагентів, що істотно ускладнює відокремлення легальних операцій від протиправних елементів.

Іншою характерною рисою сучасних корупційних схем є використання формально правомірних корпоративних конструкцій, які виконують функцію юридичних оболонок. До них належать складні структури власності, номінальне володіння активами, багаторівневі корпоративні групи та інші інструменти, що розмивають причинно-наслідковий зв'язок між суб'єктом, який фактично отримує економічну вигоду, та відповідними активами. Додатковим чинником підвищення латентності корупційних доходів виступає залучення транскордонних елементів, зокрема іноземних юрисдикцій, які забезпечують вищий рівень анонімності та обмежують можливості національних органів щодо перевірки джерел походження коштів і встановлення кінцевих бенефіціарних власників.

Окремий сегмент ризиків формується внаслідок використання фінансових інструментів і операцій, що ускладнюють ідентифікацію реального економічного змісту транзакцій. Йдеться про багатокomпонентні розрахунки, нетипові або непропорційні фінансові операції, часту зміну контрагентів, а також трансформацію активів у форми, які важко співвіднести з первинним

джерелом їх походження. За таких умов ключового значення для фінансової розвідки набуває комплексний аналітичний підхід, що передбачає формування ризик-профілю клієнтів, виявлення розбіжностей між фінансовою поведінкою та задекларованою економічною діяльністю, ідентифікацію політично значущих осіб та пов'язаних з ними суб'єктів.

З аналітичної точки зору корупційні фінансові потоки доцільно систематизувати за сукупністю ознак, які відображають походження неправомірних доходів, способи їх економічної реалізації та рівень складності фінансових конструкцій (таблиця 2.1). Зокрема, таку типологізацію можна здійснювати:

- ✓ за характером первинного джерела виникнення, що включає використання ресурсів публічних фінансів, операції з державними чи комунальними активами, а також отримання економічних вигод у результаті прийняття регуляторних або дозвільних рішень;
- ✓ за формою трансформації владного впливу у фінансовий результат, яка може проявлятися у вигляді прямих грошових надходжень, набуття майнових активів, корпоративних прав або отримання непрямих економічних переваг, пов'язаних із виконанням контрактів;
- ✓ за ступенем організаційної впорядкованості, що дозволяє відмежовувати поодинокі корупційні прояви від стійких мережевих схем і моделей, інституційно закріплених у певних сферах економіки;
- ✓ за просторовим та юрисдикційним охопленням, у межах якого виокремлюються внутрішні фінансові потоки, змішані конструкції з залученням іноземних елементів, а також повністю транскордонні корупційні операції;
- ✓ за рівнем складності приховування фінансових операцій, який варіюється від відносно простих механізмів маскуванню до комбінованих і багаторівневих структур, спрямованих на максимальне ускладнення простежування руху коштів і встановлення їх реального походження.

Таблиця 2.1.

Типологія корупційних фінансових потоків та ризикові індикатори для
фінансового моніторингу

Джерело формування корупційного доходу	Основні канали руху коштів	Типові форми маскуванню	Ключові ризикові індикатори для фінансової розвідки	Потенційний напрям подальшого реагування
Публічні закупівлі та бюджетні програми	Платежі за договорами, аванси, підряди	Завищення вартості, фіктивні послуги, ланцюги підрядників	Невідповідність ціни ринковим умовам, повторювані контрагенти, нетипова структура платежів	Передача аналітичних матеріалів до органів досудового розслідування
Податкова та митна сфера	Зменшення зобов'язань, повернення ПДВ, митні платежі	Маніпуляції з базою оподаткування, фіктивні операції	Невідповідність фінансових показників, різкі зміни податкового навантаження	Податкові та правоохоронні органи
Державне та комунальне майно	Операції з активами, оренда, приватизація	Номинальні власники, заниження вартості	Непрозора структура власності, пов'язані особи	АРМА, правоохоронні органи
Регуляторні та дозвільні рішення	Опосередковані платежі, консультаційні договори	Псевдо послуги, посередницькі угоди	Відсутність економічного змісту операцій	Фінансова розвідка → НАБУ / САП
Транснаціональні операції	Перекази за кордон, інвестиції	Офшорні структури, багаторівневі транзакції	Операції з високоризиковими юрисдикціями, складні ланцюги	Міжнародний обмін інформацією (Egmont Group)

Джерело: сформовано автором на основі [5; 6; 30].

Така типологія важлива, оскільки дозволяє коректно зіставляти схеми нелегальних фінансових потоків з інструментами фінансового моніторингу та каналами міжвідомчої взаємодії.

В українських умовах корупційні фінансові потоки нерідко формуються за участю або під опосередкованим впливом осіб, які мають політичну вагу, а також суб'єктів, пов'язаних із ними економічними чи управлінськими відносинами. Поєднання доступу до публічних ресурсів із можливістю

впливати на ухвалення управлінських і регуляторних рішень створює підвищений ризик використання фінансових механізмів для прихованого перетворення владного ресурсу на економічну вигоду. У зв'язку з цим міжнародна практика фінансового моніторингу приділяє особливу увагу процедурі ідентифікації політично значущих осіб та аналізу фінансових операцій, пов'язаних із ними, розглядаючи цей напрям як один із базових елементів протидії корупційним фінансовим потокам.

З прикладної точки зору ефективність протидії таким потокам визначається насамперед аналітичною спроможністю фінансової розвідки, а не кількісними показниками зібраних даних. Ключового значення набуває здатність трансформувати окремі фінансові сигнали у структуровані аналітичні висновки, які можуть бути використані органами досудового розслідування, судовими інституціями та суб'єктами управління активами. Це передбачає виявлення вузлових елементів у мережах фінансових транзакцій, реконструкцію економічних і фінансових зв'язків між учасниками схем.

Узагальнюючи, слід зазначити, що корупційні фінансові потоки в Україні мають виразно системний характер і концентруються переважно у сферах, де поєднуються значні бюджетні ресурси та широкий обсяг дискреційних повноважень. Процеси їх легалізації ґрунтуються на використанні багаторівневих посередницьких структур, формально легітимних корпоративних оболонок, транскордонних елементів і фінансових інструментів, спрямованих на ускладнення відстеження руху коштів. За таких умов для фінансової розвідки принципово важливим є перехід від реактивного реагування на окремі підозрілі операції до комплексного моделювання повного фінансового циклу корупції із застосуванням ризик-орієнтованих підходів.

2.2. Організаційно-функціональна взаємодія фінансової розвідки з антикорупційними органами України

У сучасних умовах соціально-економічної трансформації та воєнних викликів проблема корупції залишається однією з найбільш гострих для України, що зумовлює підвищену увагу держави до формування ефективної системи протидії цьому явищу. Реалізація антикорупційних і судових реформ, а також інституційне оформлення фінансової розвідки у вигляді Державної служби фінансового моніторингу України свідчать про поступ у напрямі побудови сучасної антикорупційної інфраструктури. Водночас ускладнення корупційних схем і поява нових форм прихованої монетизації владних повноважень обумовлюють потребу в постійному аналізі результативності вжитих заходів, особливо в частині функціонування фінансової розвідки як аналітичного ядра системи.

Вагомим чинником підвищення ефективності антикорупційної політики є координація дій між правоохоронними органами та підрозділом фінансової розвідки. Фінансова розвідка виконує ключову функцію з акумулювання, аналізу та трансформації фінансової інформації у матеріали, що можуть бути використані в межах кримінального провадження. У цьому аспекті суттєвого розвитку набула взаємодія між Державною службою фінансового моніторингу України та Національним антикорупційним бюро України. Співпраця між цими інституціями, започаткована з моменту створення НАБУ, реалізується через регулярну координацію на рівні керівництва та спільну роботу аналітичних підрозділів. З метою підвищення ефективності розслідування складних корупційних схем було створено спеціалізований спільний підрозділ, орієнтований на проведення фінансових розслідувань.

Система антикорупційних органів в Україні формувалася поступово протягом усього періоду державної незалежності, відображаючи еволюцію підходів до протидії корупції та зміну інституційних пріоритетів. Хоча нормативні засади антикорупційної діяльності закладалися протягом

тривалого часу, ключові елементи сучасної антикорупційної інфраструктури були інституційно оформлені порівняно нещодавно. Частина спеціалізованих органів, зокрема НАБУ, САП і НАЗК, уже демонструють стабільне функціонування, тоді як інші, зокрема Вищий антикорупційний суд, розпочали діяльність на пізнішому етапі, починаючи з 2019 року. Узагальнену характеристику основних антикорупційних інституцій доцільно представити у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Спеціалізовані органи системи протидії корупції

Назва органу	Дата створення	Підстава створення	Закон, який регулює діяльність
Національне агентство з питань запобігання корупції	18 березня 2015 року	Постанова Кабінету Міністрів України від 18.03.2015 № 118	Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII
Національне антикорупційне бюро України	16 квітня 2015 року	Указ Президента України від 16.04.2015 № 217/2015	Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 № 1698-VII
Спеціалізована антикорупційна прокуратура	22 вересня 2015 року	Наказ Генерального прокурора від 22.09.2015	Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 № 1697-VII
Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів	24 лютого 2016 року	Постанова Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 № 104	Закон України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10.11.2015 № 772-VIII
Вищий антикорупційний суд	21 червня 2018 року	Закон України «Про утворення Вищого антикорупційного суду» від	Закон України «Про Вищий антикорупційний суд» від 07.06.2018 № 2447-VIII

Джерело: складено автором на основі: [31; 33; 37-41].

В рамках проведеного аналізу щодо функціонування системи антикорупційних органів варто взяти до уваги результати дослідження [6; 36], які реалізовані незалежними експертами щодо оцінювання діяльності антикорупційних органів в Україні. Зазначені результати представимо графічно на рисунку. Шкала оцінювання була 5-бальною, де 5 балів – максимально позитивна оцінка; 1 бал – максимально негативна оцінка.

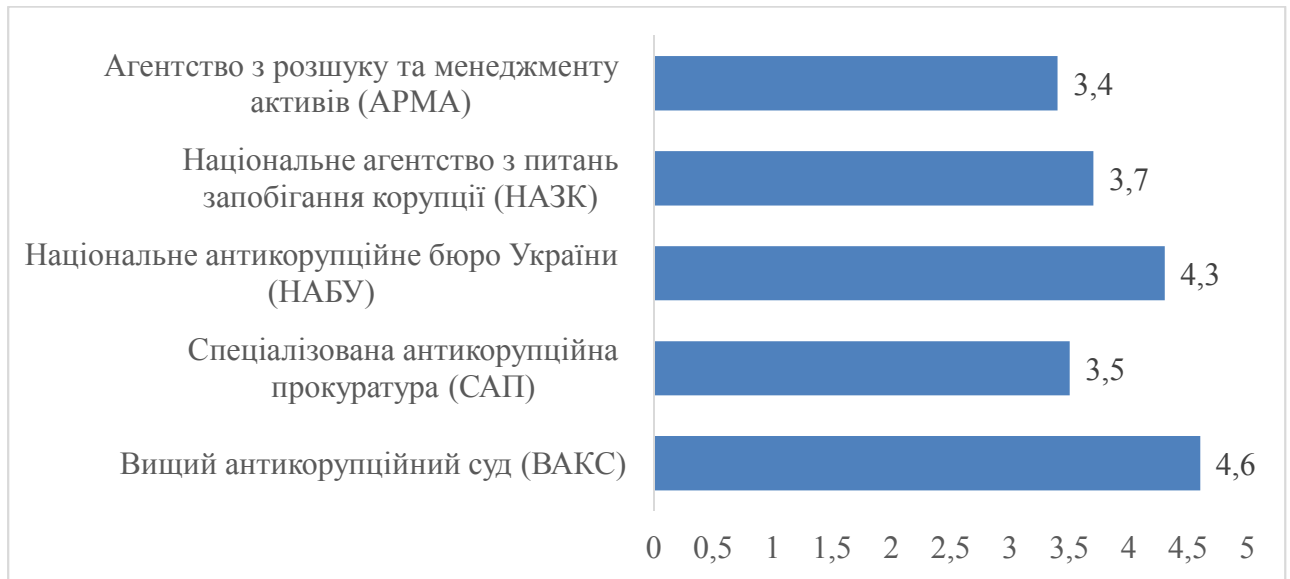

Рис. 2.2. Оцінка діяльності антикорупційних органів України

Джерело: сформовано автором на основі [15; 32; 52].

Аналіз представлених на рисунку результатів свідчить, що найбільш високий рівень позитивної оцінки серед антикорупційних інституцій отримав Вищий антикорупційний суд, діяльність якого була оцінена у 4,6 бала. До групи інституцій із відносно високими показниками ефективності також належить Національне антикорупційне бюро України, що підтверджує його вагомую роль у системі протидії корупції. Водночас найнижчий рівень оцінювання продемонструвало Агентство з розшуку та менеджменту активів, середній бал якого становив 3,4, що вказує на наявність проблемних аспектів у реалізації його функціональних повноважень.

Ефективність функціонування Вищого антикорупційного суду знаходить додаткове підтвердження у динаміці обсягів спеціальної конфіскації протягом 2020–2023 років, що відображено на рисунку 2.3. За зазначений період

спостерігається багаторазове зростання відповідних показників, а у 2023 році обсяг спеціальної конфіскації перевищив рівень 2020 року у понад тисячу разів. Така динаміка частково може бути пояснена інституційною молодістю ВАКС, оскільки на початковому етапі його діяльність мала обмежені масштаби та поступово нарощувала спроможність.

Разом із тим настільки суттєве зростання показників спеціальної конфіскації свідчить не лише про ефект низької бази порівняння, а й про поступове підвищення результативності судового етапу антикорупційного механізму. Це дозволяє розглядати Вищий антикорупційний суд як один із ключових елементів, що забезпечує трансформацію результатів аналітичної та слідчої діяльності антикорупційних органів у реальний економічний ефект для держави.

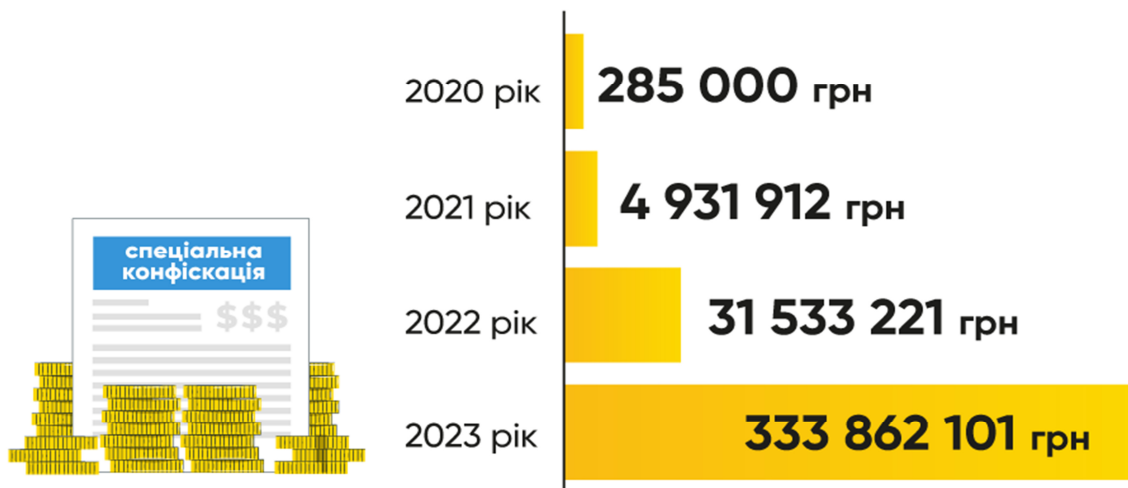

Рис. 2.3. Динаміка обсягів спеціальної конфіскації проведеної ВАКС

Джерело: розроблено автором на основі [15; 32; 52]

Крім того, оцінювання результативності функціонування антикорупційних інституцій в Україні здійснювалося і на міжнародному рівні. Зокрема, організацією *Transparency International* було проведено аналіз ступеня виконання рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності діяльності антикорупційних органів, узагальнені результати якого подано у графічній формі на рисунку 2.4. Отримані дані дозволяють зробити висновок

про відносно високий рівень ефективності діяльності Вищого антикорупційного суду у структурі національної антикорупційної системи.

Водночас значення ВАКС у сучасних умовах не обмежується виключно класичними функціями судового розгляду корупційних правопорушень. В умовах воєнного стану предметна сфера його діяльності зазнає суттєвого розширення, зокрема у частині розгляду справ, пов'язаних із конфіскацією активів, афілійованих із російською федерацією або особами, причетними до сепаратистської діяльності. Йдеться про активи суб'єктів, визнаних винними у вчиненні злочинів проти основ національної безпеки, державної зради чи інших дій, спрямованих проти суверенітету та територіальної цілісності України.

За таких умов інститут спеціальної конфіскації та подальшого відчуження зазначених активів на користь держави набуває стратегічного значення. Вищий антикорупційний суд у цьому контексті перетворюється на ключовий елемент механізму трансформації правових рішень у реальний економічний ресурс для підтримки обороноздатності та відновлення країни, що додатково підсилює його роль у системі антикорупційних органів України.

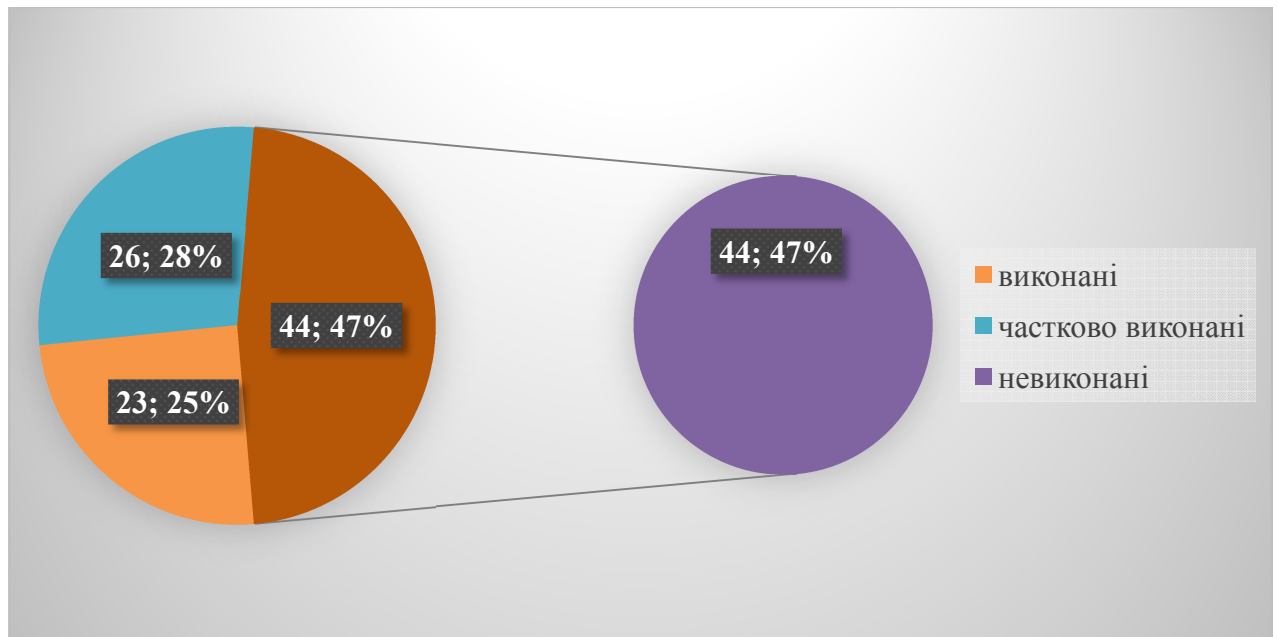

Рис. 2.4. Виконання рекомендацій для удосконалення діяльності антикорупційних органів

Розроблено автором на основі [15; 32; 52]

Отримані результати свідчать, що повною мірою було реалізовано лише близько чверті рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності функціонування антикорупційних органів в Україні. Такий показник не дозволяє говорити про суттєві системні зрушення у сфері державного управління та суспільних трансформацій. Водночас слід враховувати, що загалом понад половину рекомендацій — а саме 53 % — було виконано або перебуває на стадії часткової реалізації, що свідчить про наявність поступального руху та задекларованої готовності держави до подальшого вдосконалення інституційної архітектури антикорупційної системи.

2.3. Аналіз результативності діяльності фінансової розвідки у протидії корупції

У сучасних умовах протидія корупції дедалі більше набуває фінансово орієнтованого характеру, що зумовлює зростання ролі фінансової розвідки як ключового аналітичного елемента антикорупційної системи. На відміну від класичних правоохоронних інструментів, діяльність фінансової розвідки спрямована на виявлення прихованих фінансових потоків, ідентифікацію економічних зв'язків між суб'єктами та формування аналітичних підстав для подальших процесуальних і судових рішень. Саме через фінансовий вимір корупції створюються можливості для її системного відтворення, що робить аналітичну спроможність фінансової розвідки визначальним чинником ефективності всієї антикорупційної інфраструктури.

Актуальність оцінювання результативності фінансової розвідки в Україні суттєво посилилася в умовах повномасштабної війни, коли корупційні ризики поєднуються з викликами національної безпеки, бюджетної стійкості та контролю за використанням публічних ресурсів. Воєнний стан зумовив різке зростання обсягів державних видатків, концентрацію фінансових потоків у сфері оборони та відновлення, а також активізацію спроб незаконного привласнення або легалізації активів, у тому числі пов'язаних з державою-

агресором. За таких умов фінансова розвідка виконує не лише антикорупційну, а й безпекову функцію, забезпечуючи раннє виявлення фінансових загроз і запобігання їх трансформації у системні економічні втрати.

З теоретико-прикладної точки зору оцінювання діяльності фінансової розвідки є складним завданням, оскільки її результативність не може бути повною мірою виміряна традиційними показниками рівня корупції або рівня її громадського сприйняття. На відміну від правоохоронних і судових органів, фінансова розвідка не формує остаточних правових результатів, а функціонує як аналітичний посередник між фінансовою системою та кримінально-правовим блоком. У зв'язку з цим її ефективність доцільно розглядати крізь призму здатності трансформувати фінансові сигнали у якісні аналітичні продукти, що стають підґрунтям для досудового розслідування, судового розгляду та процедур управління активами.

В рамках нашого дослідження результативність діяльності фінансової розвідки оцінюватиметься із застосуванням комплексного підходу, що поєднує аналітичні, інституційні та економічні критерії. Зокрема, увага буде зосереджена на аналізі динаміки аналітичних матеріалів фінансової розвідки, їх трансформації у правові та економічні результати, а також на оцінці ролі фінансової розвідки у загальному ланцюгу протидії корупції. Такий підхід дозволяє перейти від абстрактних індексів сприйняття корупції до більш предметної оцінки внеску фінансової розвідки у забезпечення фінансової та економічної безпеки держави.

Оцінювання результативності діяльності фінансової розвідки доцільно розпочинати з аналізу її аналітичної спроможності, оскільки саме вона визначає місце цього інституту у системі протидії корупції. Аналітична результативність фінансової розвідки проявляється передусім у здатності виявляти фінансові операції та схеми, що мають ознаки корупційного походження, здійснювати їх комплексний аналіз і формувати узагальнені матеріали для передачі компетентним органам. Кількісні та якісні

характеристики таких матеріалів відображають рівень інституційної спроможності фінансової розвідки, ступінь інтеграції ризик-орієнтованих підходів і ефективність використання аналітичних інструментів. Саме тому динаміка аналітичних матеріалів розглядається як один із найбільш релевантних показників результативності діяльності фінансової розвідки.

Для цілей цього дослідження аналітична результативність фінансової розвідки оцінюється через аналіз динаміки узагальнених матеріалів, сформованих за результатами фінансового моніторингу, а також їх спрямування до правоохоронних і спеціалізованих антикорупційних органів. Такий підхід дозволяє відійти від абстрактних оцінок рівня корупції та зосередитися на фактичному внеску фінансової розвідки у запуск і підтримку антикорупційного механізму. На основі цього підходу доцільно перейти до аналізу емпіричних показників аналітичної діяльності фінансової розвідки, представлених на рисунку 2.5.

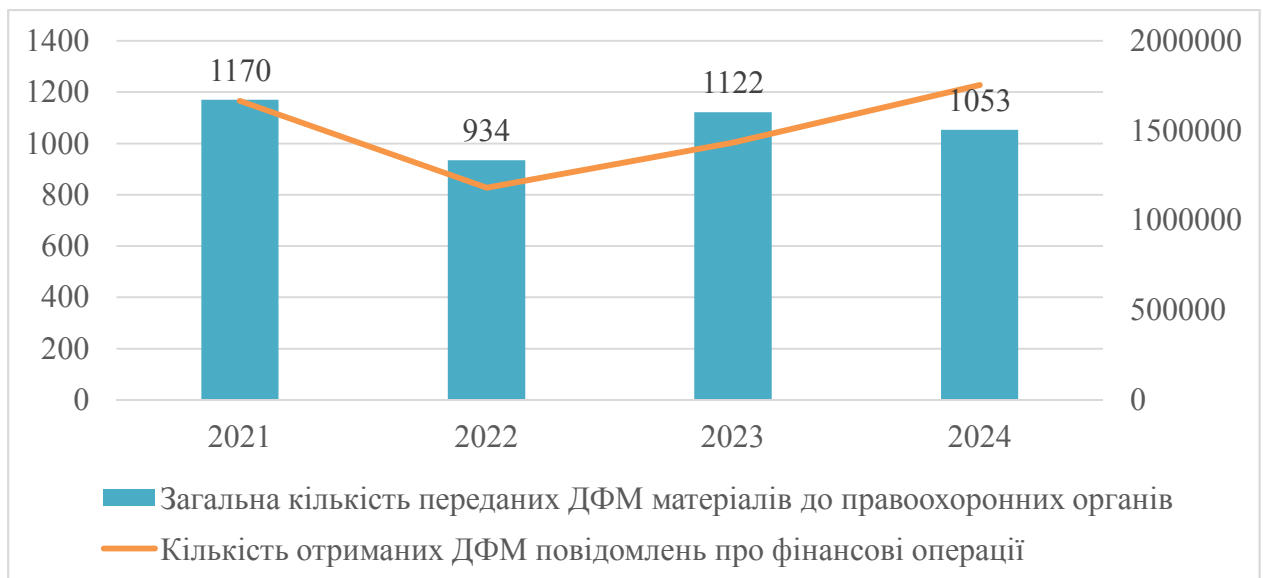

Рис. 2.5. Графічне представлення основних показників діяльності ДФМ

Джерело: сформовано автором на основі [15; 32; 52].

Наведені на рисунку показники свідчать про стійку аналітичну активність Державної служби фінансового моніторингу України протягом 2021–2024 років, зокрема в частині обробки повідомлень про фінансові операції та формування аналітичних матеріалів для правоохоронних органів. Динаміка

кількості отриманих повідомлень демонструє не лише зростання загального обсягу фінансової інформації, що підлягає аналізу, а й поступове відновлення та нарощування аналітичного навантаження після скорочення у 2022 році, зумовленого початком повномасштабної війни. Збільшення цього показника у 2023–2024 роках може розглядатися як свідчення адаптації фінансової розвідки до нових умов функціонування фінансової системи в умовах воєнного стану.

Водночас кількість матеріалів, переданих Державною службою фінансового моніторингу до правоохоронних органів, зберігається на відносно стабільному рівні, що свідчить про вибірковий та аналітично орієнтований підхід до їх формування. Співвідношення узагальнених та додатково узагальнених матеріалів вказує на ускладнення фінансових схем та зростання потреби у поглибленому аналізі фінансових потоків, що характерно для корупційних правопорушень із високим рівнем організованості та транснаціональними елементами. Така структура аналітичних матеріалів підтверджує перехід фінансової розвідки від масового реагування на підозрілі операції до більш адресного та якісного аналітичного супроводу антикорупційної діяльності.

Разом із тим, сам по собі обсяг і структура аналітичних матеріалів не дозволяють повною мірою оцінити кінцеву результативність діяльності фінансової розвідки. Вирішальним є питання подальшої трансформації аналітичних напрацювань у процесуальні рішення, кримінальні провадження та судові результати. У зв'язку з цим наступним етапом аналізу доцільно розглянути механізм взаємодії фінансової розвідки з правоохоронними та антикорупційними органами, а також оцінити, якою мірою аналітичні матеріали Державної служби фінансового моніторингу стають підґрунтям для реальних правових дій у межах системи протидії корупції.

Ключовим критерієм результативності діяльності фінансової розвідки в системі протидії корупції є не лише обсяг сформованих аналітичних матеріалів, а й їх здатність бути інтегрованими у подальші процесуальні та

інституційні рішення. Саме на цьому етапі відбувається перехід від фінансово-аналітичного виявлення ризиків до юридичної кваліфікації корупційних правопорушень і запуску механізмів кримінально-правового реагування. Таким чином, ефективність фінансової розвідки доцільно оцінювати через призму її впливу на діяльність правоохоронних і антикорупційних органів.

У цьому контексті аналітичні матеріали Державної служби фінансового моніторингу виконують роль первинного інформаційного тригера, який спрямовує увагу слідчих органів на фінансові потоки з ознаками корупційного походження (рис. 2.6). Узагальнені та додатково узагальнені матеріали, сформовані фінансовою розвідкою, містять не лише опис підозрілих операцій, а й аналітичну реконструкцію фінансових схем, ідентифікацію задіяних суб'єктів, зв'язків між ними та можливих кінцевих бенефіціарів. Саме така аналітична насиченість визначає їх придатність для використання в межах досудового розслідування.

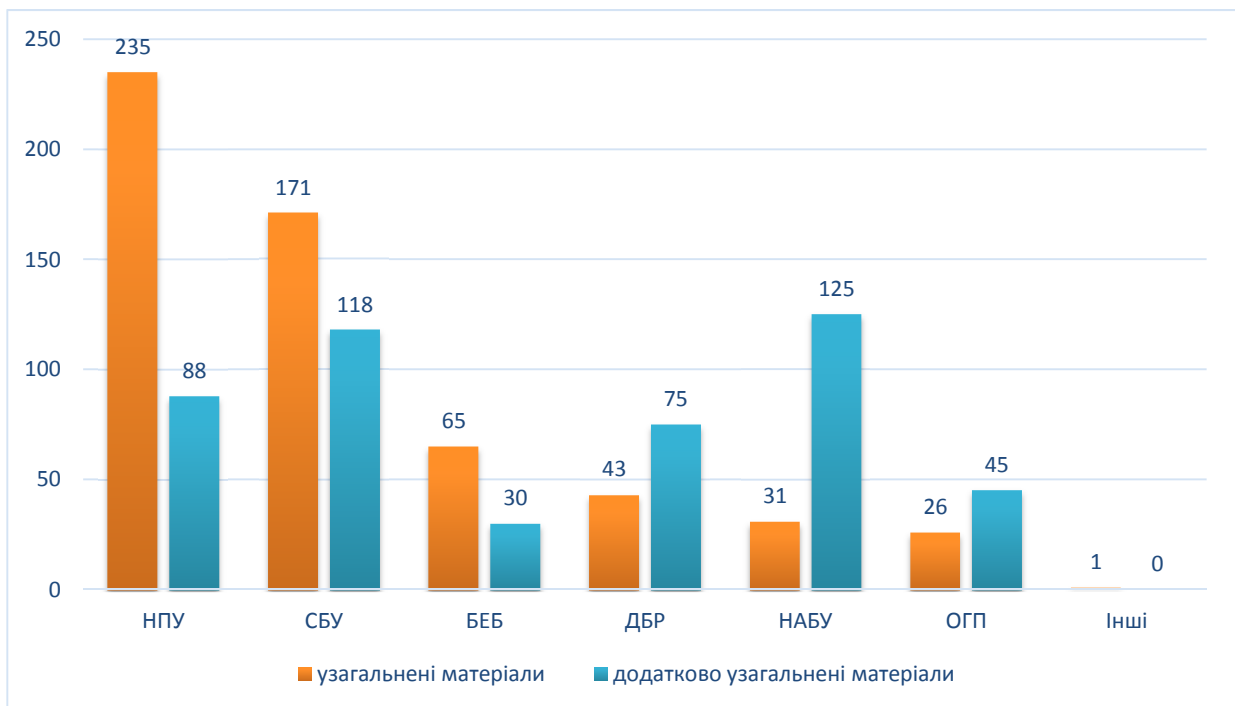

Рис. 2.6. Структура переданих ДФМ матеріалів до правоохоронних органів
Джерело: сформовано автором на основі [15; 32; 52].

Водночас слід підкреслити, що трансформація аналітичних напрацювань фінансової розвідки у процесуальні рішення не є автоматичним процесом.

Вона залежить від якості міжінституційної взаємодії, ступеня довіри між органами, а також здатності правоохоронних структур інтерпретувати фінансово-аналітичну інформацію у правовій площині. За відсутності належної координації навіть високоякісні аналітичні матеріали можуть не отримати належного процесуального продовження.

Структура матеріалів, переданих Державною службою фінансового моніторингу до правоохоронних органів, відображає зростання частки додатково узагальнених аналітичних продуктів, що свідчить про ускладнення корупційних фінансових схем та підвищення вимог до глибини фінансового аналізу. Така тенденція є характерною для корупційних правопорушень із високим рівнем організованості, залученням юридичних осіб і використанням багаторівневих фінансових конструкцій.

Збільшення частки поглиблених аналітичних матеріалів також вказує на еволюцію ролі фінансової розвідки — від інструменту фіксації підозрілих операцій до повноцінного аналітичного центру, здатного формувати комплексні фінансові дос'є. Це підвищує імовірність того, що передані матеріали будуть використані у кримінальних провадженнях та матимуть практичний вплив на результати антикорупційної діяльності.

Для підсумкового оцінювання результативності діяльності фінансової розвідки у протидії корупції доцільно перейти від аналізу окремих кількісних показників і динамічних характеристик до їх узагальнення у межах функціонально-аналітичного підходу. Такий підхід дозволяє оцінити не лише інтенсивність роботи фінансової розвідки, а й її системний вплив на всі ключові етапи антикорупційного процесу — від виявлення ризикових фінансових операцій до формування передумов для повернення незаконно одержаних активів у публічний обіг.

У цьому контексті фінансова розвідка розглядається як аналітичний центр, що забезпечує трансформацію фінансової інформації у правозастосовний та економічно значущий результат. Саме якість аналітичної обробки фінансових потоків, повнота встановлення економічних зв'язків та

здатність ідентифікувати системні корупційні ризики визначають її реальний внесок у функціонування антикорупційної інфраструктури держави. З огляду на це узагальнення ролі фінансової розвідки доцільно здійснити через зіставлення її ключових функцій із відповідними результатами на кожному етапі антикорупційного ланцюга (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3.

Аналітична результативність фінансової розвідки в антикорупційному ланцюгу

Етап антикорупційного процесу	Роль фінансової розвідки	Аналітичний результат	Потенційний ефект
Виявлення	Аналіз фінансових сигналів	Узагальнені матеріали	Ідентифікація корупційних ризиків
Кваліфікація	Фінансове профілювання	Додатково узагальнені матеріали	Підстави для кримінальних проваджень
Розслідування	Інформаційна підтримка	Аналітичні довідки	Підвищення доказової бази
Управління активами	Виявлення фінансових зв'язків	Дані про активи	Арешт / конфіскація

Джерело: сформовано автором на основі [15; 32; 52].

Наведене узагальнення свідчить, що фінансова розвідка в Україні виконує не допоміжну, а структуроутворюючу функцію у системі протидії корупції. Її діяльність забезпечує зв'язок між фінансовими операціями та правовою оцінкою корупційних проявів, формуючи аналітичне підґрунтя для дій правоохоронних органів, судового розгляду та процедур управління активами. Саме на етапі фінансово-аналітичної обробки відбувається відокремлення економічного змісту операцій від їх формально правової оболонки, що є критично важливим для виявлення складних корупційних схем.

Результативність фінансової розвідки проявляється не стільки у кількості зафіксованих підозрілих операцій, скільки у здатності формувати аналітичні продукти, які дозволяють відстежувати повний фінансовий цикл корупції — від джерела формування доходів до їх легалізації або інтеграції в економіку. У цьому сенсі фінансова розвідка виступає ключовим елементом ризик-

орієнтованої моделі протидії корупції, що особливо актуально в умовах воєнного стану, зростання бюджетних потоків та підвищених ризиків зловживань публічними ресурсами.

Таким чином, проведений аналіз підтверджує, що ефективність функціонування фінансової розвідки визначає загальну спроможність антикорупційної системи досягати не лише правових, а й економічних результатів. Узагальнення її аналітичної ролі створює логічне підґрунтя для формування висновків щодо результативності антикорупційних заходів у цілому та дозволяє перейти до системного узагальнення результатів аналізу, здійсненого у межах другого розділу дослідження.

Висновки до розділу 2

Здійснено комплексний аналіз функціонування фінансової розвідки в системі антикорупційних органів України з урахуванням фінансової природи корупції, механізмів формування корупційних потоків, інституційну взаємодію та критерії оцінювання результативності аналітичної роботи Державної служби фінансового моніторингу України.

У процесі дослідження обґрунтовано, що корупція як фінансово-економічне явище матеріалізується у вигляді «сірих» потоків коштів та активів, пов'язаних із монетизацією владних/управлінських повноважень. З'ясовано, що аналітично доцільно розмежовувати: джерело формування корупційного доходу (бюджет, активи, регуляторні рішення), канали руху (маршрути та інструменти переміщення), механізми маскування (затінення походження, контролю та бенефіціара). Така логіка дозволяє трактувати корупційні потоки як організовану фінансову систему, а не як сукупність випадкових транзакційних відхилень.

Доведено, що найбільша концентрація корупційних фінансових потоків виникає у зонах поєднання дискреційних повноважень і значних ресурсів: публічні закупівлі та підряди, бюджетні програми, операції з

державним/комунальним майном, регуляторно-дозвільні рішення, податкова й митна сфери. Встановлено, що легалізація корупційних доходів відбувається через поєднання посередницьких ланцюгів, корпоративних «оболонок», транскордонних компонентів та фінансових інструментів ускладнення простежуваності, що підвищує латентність схем і потребує аналітичного (ризик-орієнтованого) підходу фінансової розвідки.

Проаналізовано інституційну конфігурацію антикорупційної інфраструктури та з'ясовано, що її ефективність визначається не лише формальним наявним переліком спеціалізованих органів, а насамперед якістю координації та міжвідомчої взаємодії. Обґрунтовано, що фінансова розвідка у цій системі виконує роль аналітичного ядра, яке забезпечує перехід від фінансових сигналів до процесуальних рішень через формування узагальнених та додатково узагальнених матеріалів.

З'ясовано, що поглиблення співпраці Держфінмоніторингу з правоохоронними та антикорупційними органами (зокрема, через спільні аналітичні формати і підрозділи) є критично важливим для протидії складним корупційним схемам. На основі наведених емпіричних матеріалів обґрунтовано наявність відносно високої оцінки ефективності діяльності ВАКС та НАБУ у системі антикорупційних інституцій, а також виявлено проблемні аспекти реалізації функцій окремих органів (зокрема у сфері менеджменту активів), що створює ризики «розриву» ланцюга від аналітики й розслідування до економічного результату.

Обґрунтовано, що оцінювання результативності фінансової розвідки не може зводитися до загальних індикаторів сприйняття корупції, оскільки фінансова розвідка не генерує кінцевих правових рішень, а функціонує як аналітичний посередник між фінансовою системою та кримінально-правовим блоком. Сформовано комплексний підхід до оцінювання, який поєднує аналітичні, інституційні та економічні критерії, фокусуючись на здатності фінансової розвідки трансформувати фінансові сигнали у придатні для

застосування матеріали для досудового розслідування, судового розгляду та процедур управління активами.

Проаналізовано динаміку ключових показників діяльності Держфінмоніторингу у 2021–2024 рр. і з’ясовано, що після скорочення у 2022 році, спричиненого повномасштабною війною, спостерігається відновлення та нарощування обсягу оброблюваної інформації і стабільне формування матеріалів для компетентних органів. Виявлено тенденцію зростання потреби у поглибленій аналітиці (частка додатково узагальнених матеріалів), що свідчить про ускладнення корупційних схем та адаптацію фінансової розвідки до нових ризикових умов воєнного часу. Узагальнення ролі фінансової розвідки в антикорупційному ланцюгу довело, що її внесок має системний характер: від первинного виявлення та профілювання ризиків — до підвищення доказової бази і створення підстав для арешту/конфіскації активів.

Загалом, у другому розділі проаналізовано корупційні фінансові потоки як системне явище, сформовано типологізацію та ризикові індикатори для фінансового моніторингу, обґрунтовано ключову роль фінансової розвідки у розриві фінансового циклу корупції, а також з’ясовано вирішальне значення міжінституційної координації для трансформації аналітичних матеріалів у правові та економічні результати. Отримані результати аналітичного розділу створюють логічну основу для переходу до рекомендаційної частини дослідження.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ РОЗВІДКИ В СИСТЕМІ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ

3.1. Вдосконалення аналітичної спроможності фінансової розвідки у протидії корупції

Формування рекомендацій щодо напрямів удосконалення фінансової розвідки зумовлено необхідністю не лише узагальнити результати аналізу функціонування фінансової розвідки в системі антикорупційних органів України, а й сформувати прикладні напрями її подальшого розвитку з урахуванням сучасних фінансово-економічних та безпекових викликів.

Підвищення результативності фінансової розвідки у протидії корупції безпосередньо пов'язане з розвитком її аналітичної спроможності, яка визначає здатність цього інституту виявляти, інтерпретувати та структурувати складні фінансові процеси корупційного походження. В умовах ускладнення фінансових ринків, цифровізації платіжних інструментів і зростання транснаціонального характеру корупційних схем традиційні підходи, орієнтовані на формальне виявлення підозрілих операцій, виявляються недостатніми. За таких обставин ключового значення набуває перехід до ризик-орієнтованої моделі аналітичної діяльності фінансової розвідки.

Ризик-орієнтований підхід передбачає концентрацію аналітичних ресурсів на тих фінансових операціях, суб'єктах і секторах економіки, де ймовірність формування корупційних фінансових потоків є найвищою. На відміну від масового фінансового моніторингу, такий підхід дозволяє перейти від кількісного накопичення інформації до якісного аналізу фінансових патернів, що відображають системні ознаки корупційної поведінки. У цьому контексті фінансова розвідка виконує функцію свого роду «фільтра», який відокремлює економічно обґрунтовані операції від тих, що мають приховану неправомірну мотивацію.

Важливим напрямом удосконалення аналітичної спроможності фінансової розвідки є впровадження комплексного аналізу повного фінансового циклу корупції. Такий аналіз охоплює не лише початкову фазу отримання неправомірної вигоди, а й подальший рух коштів, механізми їх маскуванню, трансформацію у різні види активів та інтеграцію в легальну економіку. Орієнтація на фінансовий цикл дозволяє виявляти не окремі епізоди, а стійкі корупційні моделі, що відтворюються у часі та просторі.

Аналітична спроможність фінансової розвідки також значною мірою залежить від якості ризик-профілювання суб'єктів фінансових операцій. Йдеться про систематичну ідентифікацію політично значущих осіб, пов'язаних з ними фізичних та юридичних осіб, а також суб'єктів, які мають доступ до розподілу бюджетних ресурсів або вплив на регуляторні рішення. Розвиток інструментів ризик-профілювання дозволяє фінансовій розвідці не лише реагувати на вже вчинені операції, а й прогнозувати потенційні корупційні ризики на основі поведінкових та фінансових індикаторів.

Окрему увагу доцільно приділити вдосконаленню аналітики фінансових мереж і взаємозв'язків. Сучасні корупційні схеми, як правило, характеризуються багаторівневою структурою, залученням значної кількості посередників та використанням формально законних корпоративних конструкцій. За таких умов ефективність фінансової розвідки залежить від здатності реконструювати транзакційні мережі, ідентифікувати ключові вузли впливу та встановлювати економічні зв'язки між суб'єктами, які формально не перебувають у прямій взаємодії.

В умовах воєнного стану аналітична функція фінансової розвідки набуває додаткового безпекового змісту. Концентрація значних фінансових ресурсів у сфері оборони, відновлення інфраструктури та гуманітарної допомоги створює підвищені ризики зловживань і прихованого перерозподілу коштів. У цьому контексті розвиток ризик-орієнтованої аналітики дозволяє фінансовій розвідці виконувати превентивну функцію, виявляючи атипові фінансові операції на ранніх стадіях та запобігаючи їх трансформації у системні корупційні схеми.

Структуроване представлення зазначених напрямів дозволяє пов'язати виявлені у другому розділі проблеми з конкретними орієнтирами вдосконалення діяльності фінансової розвідки, що відображено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

Напрями вдосконалення аналітичної спроможності фінансової розвідки у протидії корупції

Напрямок удосконалення	Зміст аналітичних змін	Очікуваний результат	Ключові адресати впливу
Перехід до аналізу повного фінансового циклу корупції	Зміщення фокусу з окремих транзакцій на відстеження руху коштів від джерела до кінцевого бенефіціара	Виявлення системних корупційних схем замість фрагментарних порушень	Фінансова розвідка, правоохоронні органи
Ризик-орієнтоване фінансове профілювання	Формування комплексних ризик-профілів суб'єктів і секторів з підвищеною корупційною вразливістю	Підвищення точності відбору аналітичних матеріалів	ДФМ, НАБУ, САП
Розвиток мережевої та транзакційної аналітики	Аналіз фінансових мереж, вузлових елементів і взаємозв'язків між суб'єктами	Виявлення прихованих структур контролю та координації	ДФМ, слідчі органи
Посилення аналізу РЕР та пов'язаних осіб	Поглиблений аналіз фінансової поведінки політично значущих осіб і їх оточення	Зниження ризику прихованої монетизації владних повноважень	ДФМ, антикорупційні органи
Інтеграція аналітики з управлінням активами	Раннє виявлення активів корупційного походження та фінансових зв'язків	Підвищення ефективності арешту та конфіскації активів	АРМА, судові органи
Поглиблення міжвідомчої аналітичної взаємодії	Стандартизація форматів аналітичних матеріалів і каналів обміну інформацією	Зменшення втрат аналітичної інформації на інституційних межах	ДФМ, НАБУ, САП, суди
Використання міжнародного обміну фінансовою інформацією	Активізація співпраці в межах Egmont Group та міжнародних санкційних механізмів	Виявлення транскордонних корупційних потоків	ДФМ, міжнародні партнери

Джерело: сформовано автором на основі результатів дослідження.

Таким чином, удосконалення аналітичної спроможності фінансової розвідки на основі ризик-орієнтованого підходу створює передумови для підвищення ефективності всієї системи протидії корупції. Перехід від реактивного реагування до проактивного фінансового аналізу, орієнтація на повний фінансовий цикл корупції та розвиток інструментів аналітики фінансових мереж дозволяють посилити практичну цінність аналітичних матеріалів і забезпечити їх більший вплив на результати правоохоронної, судової та управлінської діяльності.

Узагальнюючи викладене, доцільно перейти від концептуального обґрунтування ролі фінансової розвідки до систематизації ключових напрямів її удосконалення у контексті протидії корупції. З огляду на складну багаторівневу природу корупційних фінансових потоків, такі напрями мають охоплювати не лише технічні аспекти фінансового моніторингу, а й аналітичні, інституційні та міжвідомчі аспекти.

Наведена систематизація свідчить, що підвищення результативності фінансової розвідки для протидії корупції має базуватися на поєднанні аналітичної глибини та інституційної узгодженості. Запропоновані напрями не зводяться до ізольованих технічних змін, а формують цілісну модель фінансово-орієнтованого реагування на корупційні загрози. Реалізація такого підходу дозволяє посилити спроможність фінансової розвідки впливати на всі ключові етапи антикорупційного процесу — від виявлення фінансових ризиків до формування передумов для повернення незаконно одержаних активів у публічний обіг.

У цьому контексті особливої ваги набуває інституційний вимір впровадження зазначених підходів, що зумовлює необхідність подальшого аналізу організаційних і правових механізмів взаємодії фінансової розвідки з іншими елементами антикорупційної інфраструктури.

3.2. Пріоритетні напрями підвищення ефективності фінансової розвідки України

Реалізація аналітично орієнтованої моделі протидії корупції неможлива без належного інституційно-правового забезпечення функціонування фінансової розвідки та її інтеграції у загальну архітектуру антикорупційних органів. Навіть за умови високої якості фінансового аналізу відсутність чітко вибудованих механізмів взаємодії, стандартизованих процедур обміну інформацією та узгоджених правових рамок суттєво знижує практичну результативність антикорупційних заходів. У цьому контексті вдосконалення інституційної взаємодії набуває не меншого значення, ніж розвиток аналітичних інструментів фінансової розвідки.

Ключовою проблемою сучасної антикорупційної системи України залишається фрагментарність функціонування окремих інституцій, за якої фінансова розвідка, правоохоронні органи, прокуратура, суди та органи управління активами діють у межах власних мандатів, але не завжди формують єдиний узгоджений ланцюг протидії корупції. Як наслідок, аналітичні матеріали фінансової розвідки можуть втрачати свою ефективність на етапі процесуального супроводу або судового розгляду через різне тлумачення фінансової інформації, відсутність єдиних стандартів її використання чи недостатній рівень міжвідомчої координації.

Одним із пріоритетних інституційних напрямів удосконалення є подальша формалізація взаємодії між фінансовою розвідкою та спеціалізованими антикорупційними органами, насамперед НАБУ та САП. Йдеться не лише про обмін інформацією, а про спільне формування аналітичних пріоритетів, узгодження ризик-профілів та координацію підходів до оцінювання фінансових доказів. Такий формат взаємодії дозволяє зменшити розрив між фінансово-аналітичним і кримінально-правовим етапами антикорупційного процесу.

Вагомим напрямом інституційного розвитку є також поглиблення функціонального зв'язку між фінансовою розвідкою та Вищим антикорупційним судом. У цьому контексті ключового значення набуває орієнтація фінансово-аналітичних матеріалів на потреби судового провадження, що передбачає їх чіткішу структурування, логічну узгодженість доказової аргументації та доступність відтворення складних фінансових конструкцій для суддівського корпусу. Уніфікація підходів до представлення фінансово-аналітичної інформації здатна знизити ймовірність її процесуального неприйняття та підвищити результативність завершення справ на стадії судового розгляду.

Не менш важливим є налагодження ефективної інституційної взаємодії фінансової розвідки з органами, відповідальними за управління арештованими активами, насамперед із АРМА. Саме на цій ланці антикорупційного механізму результати фінансового аналізу трансформуються у відчутний економічний ефект. Своєчасне залучення фінансової розвідки до процесів виявлення, ідентифікації та відстеження активів незаконного походження створює передумови для підвищення ефективності їх арешту, збереження та подальшого використання в інтересах держави, що набуває особливої актуальності в умовах воєнного стану.

Правовий вимір удосконалення діяльності фінансової розвідки тісно пов'язаний із подальшим наближенням національної нормативно-правової бази до міжнародних стандартів у сфері протидії корупції та легалізації доходів. Важливим завданням у цьому процесі є досягнення балансу між розширенням аналітичних можливостей фінансової розвідки та дотриманням принципів правової визначеності, захисту прав власності й процесуальних гарантій. Чітке нормативне врегулювання порядку використання фінансово-аналітичної інформації в кримінальному провадженні сприятиме зростанню довіри до результатів роботи фінансової розвідки з боку правоохоронних і судових органів.

Особливої значущості набуває міжнародний вимір інституційного розвитку фінансової розвідки, що зумовлено транскордонною природою значної частини корупційних фінансових потоків. Активна інтеграція України в міжнародні мережі фінансового моніторингу, зокрема у межах Egmont Group, розширює можливості оперативного обміну інформацією щодо руху активів, встановлення кінцевих бенефіціарів та аналізу складних корпоративних структур. Посилення міжнародної співпраці не лише підвищує ефективність виявлення доходів корупційного походження, а й зміцнює спроможність держави у сфері повернення активів і реалізації санкційних механізмів.

Узагальнюючи викладене, доцільно наголосити, що інституційно-правове вдосконалення діяльності фінансової розвідки слід розглядати як елемент комплексного реформування всієї антикорупційної інфраструктури. Нарощування аналітичного потенціалу без належної інституційної інтеграції не забезпечує сталого ефекту, так само як і формальне розширення повноважень за відсутності розвитку сучасних аналітичних інструментів. Лише узгоджене поєднання правових, організаційних та аналітичних трансформацій формує основу для підвищення ефективності фінансової розвідки. З огляду на це, зростання результативності фінансової розвідки у сфері протидії корупції потребує не тільки модернізації аналітичного інструментарію, а й цілеспрямованого розвитку інституційно-правових механізмів її діяльності. Узагальнення таких механізмів дозволяє узгодити функціональну роль фінансової розвідки з мандатами інших антикорупційних інституцій і забезпечити безперервність антикорупційного ланцюга — від фінансово-аналітичного виявлення до судового рішення та подальшого управління активами. Систематизовані напрями інституційно-правового вдосконалення діяльності фінансової розвідки наведено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

Напрями інституційно-правового вдосконалення діяльності фінансової розвідки

Інституційний рівень	Виявлена проблема	Напрямок удосконалення	Очікуваний ефект
Фінансова розвідка – НАБУ / САП	Обмежена інтеграція фінансової аналітики у кримінальні провадження	Стандартизація форматів аналітичних матеріалів та спільне визначення пріоритетів ризику: <ul style="list-style-type: none"> ✓ нормативне визначення статусу аналітичної довідки як процесуального документа з фіксованою структурою; ✓ закріпленні мінімальних вимог до її змісту; ✓ встановленні порядку її використання як письмового доказу 	Підвищення процесуальної придатності аналітичних матеріалів
Фінансова розвідка – ВАКС	Різне тлумачення фінансових доказів у судовому процесі	Адаптація аналітичних продуктів до потреб судового розгляду: <ul style="list-style-type: none"> ✓ запровадження реєстру високоризикових фінансових профілів; ✓ погодження щорічних секторальних пріоритетів (оборона, повоєнна відбудова, держзакупівлі); ✓ визначення кількісних індикаторів ефективності взаємодії 	Зростання частки ефективних судових рішень
Фінансова розвідка – АРМА	Пізнє виявлення активів корупційного походження	Раннє залучення фінансової розвідки до ідентифікації активів: <ul style="list-style-type: none"> ✓ створення алгоритму раннього маркування ризикових активів; ✓ надання права для ФР ініціювати попереднє інформування АРМА; ✓ запровадження електронного каналу автоматизованого обміну інформацією 	Підвищення ефективності арешту та конфіскації
Нормативно-правове забезпечення	Нечіткість використання фінансової аналітики у правовій площині	Уточнення правових підстав застосування аналітичних матеріалів: <ul style="list-style-type: none"> ✓ зміна законодавства з визначенням меж аналітичної автономії; ✓ встановлення критеріїв допустимості аналітичних матеріалів у суді; ✓ закріплення механізму перевірки достовірності даних. 	Підвищення правової визначеності та довіри
Воєнний контекст	Підвищені корупційні ризики у сфері оборони та відновлення	Інтеграція фінансової розвідки у контроль воєнних фінансових потоків: <ul style="list-style-type: none"> ✓ виділення напряму – моніторинг воєнних фінансових потоків; ✓ формування профілів ризику для закупівель у сфері оборони; ✓ інтеграцію даних фінансової розвідки з інформаційними системами публічних фінансів. 	Зниження втрат публічних ресурсів

Джерело: сформовано автором на основі результатів дослідження.

Наведена систематизація засвідчує, що інституційно-правове посилення фінансової розвідки має бути спрямоване на усунення розривів між фінансово-аналітичним, правоохоронним і судовим етапами антикорупційного процесу. Саме на цих «стиках» формується критичний вплив аналітичних матеріалів на кінцевий результат протидії корупції. Узгоджене функціонування фінансової розвідки з іншими антикорупційними інституціями дозволяє трансформувати фінансову інформацію з допоміжного ресурсу у ключовий інструмент забезпечення економічної та фінансової безпеки держави.

Запропоновані інституційно-правові напрями не мають декларативного характеру, оскільки безпосередньо ґрунтуються на виявлених у другому розділі проблемах функціонування антикорупційної системи. Їх реалізація створює передумови для підвищення результативності фінансової розвідки як аналітичного ядра системи протидії корупції, особливо в умовах воєнного стану, зростання бюджетних потоків та активізації транснаціональних фінансових схем.

Висновки до розділу 3

В результаті проведеного дослідження сформовано та обґрунтовано низку практичних рекомендацій щодо вдосконалення функціонування фінансової розвідки України в процесі протидії корупції. Зазначені напрями ґрунтуються на результатах аналітичного дослідження, здійсненого у попередніх розділах, та орієнтовані на усунення конкретних інституційних і аналітичних диспропорцій, виявлених у національній антикорупційній системі.

Обґрунтовано доцільність переходу фінансової розвідки від реактивної моделі фінансового моніторингу до ризик-орієнтованої аналітичної парадигми, зосередженої на дослідженні повного фінансового циклу корупції. Доведено, що зосередження виключно на окремих підозрілих транзакціях не дозволяє ефективно виявляти системні корупційні схеми, тоді як аналіз руху коштів від первинного джерела до кінцевого бенефіціара створює можливості

для ідентифікації стійких моделей корупційної поведінки. Запропоновано напрями розвитку аналітичної спроможності фінансової розвідки, що охоплюють мережеву та транзакційну аналітику, ризик-профілювання політично значущих осіб, інтеграцію фінансового аналізу з процесами управління активами та активізацію міжнародного обміну фінансовою інформацією.

Систематизовано інституційно-правові напрями підвищення ефективності фінансової розвідки як складової антикорупційної інфраструктури держави. Встановлено, що ключовими обмеженнями результативності фінансової розвідки є фрагментарність міжвідомчої взаємодії, відсутність єдиних стандартів використання фінансово-аналітичної інформації у кримінальному та судовому процесах, а також недостатня інтеграція аналітичних матеріалів у механізми управління активами корупційного походження. Запропоновано напрями усунення зазначених проблем шляхом стандартизації аналітичних продуктів, формалізації співпраці з НАБУ, САП, ВАКС та АРМА, а також уточнення правових підстав застосування фінансової аналітики у межах кримінального провадження.

Обґрунтовано, що в умовах зростання бюджетних потоків, концентрації фінансових ресурсів у сфері оборони та відновлення, а також активізації транснаціональних фінансових схем фінансова розвідка виконує не лише антикорупційну, а й безпекову функцію. Запропоновані напрями вдосконалення дозволяють розглядати фінансову розвідку як інструмент раннього попередження фінансових загроз і запобігання системним втратам публічних ресурсів.

Узагальнюючи результати, можна констатувати, що підвищення ефективності фінансової розвідки України у протидії корупції можливе лише за умови поєднання аналітичної глибини та інституційної узгодженості. Запропоновані рекомендації формують цілісну модель фінансово-орієнтованої протидії корупції, у межах якої фінансова розвідка виступає не допоміжним, а структуроутворюючим елементом антикорупційної системи. Реалізація

окреслених напрямів створює передумови для посилення ролі фінансової розвідки у забезпеченні фінансової та економічної безпеки держави й може бути використана як практична основа для подальшого вдосконалення національної антикорупційної політики.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено комплексне теоретико-аналітичне та прикладне дослідження ролі фінансової розвідки у системі протидії корупції в Україні з урахуванням фінансово-економічної природи корупційних процесів, сучасних інституційних трансформацій та безпекових викликів воєнного часу.

У результаті теоретичного аналізу обґрунтовано, що корупція в сучасній економіці є не лише правовим, а насамперед фінансово-економічним явищем, яке матеріалізується у формі стійких фінансових потоків, пов'язаних із монетизацією владних та управлінських повноважень. Доведено, що корупційні практики інтегруються у механізми розподілу публічних ресурсів, формуючи корупційні ренти та стимулюючи розширення тіньового сектору економіки. Це зумовлює необхідність фінансово-орієнтованого підходу до аналізу корупції та посилення ролі фінансової розвідки як ключового аналітичного інструменту протидії.

Встановлено, що ефективна антикорупційна політика потребує інституційно диференційованої моделі, здатної охоплювати повний цикл протидії корупції — від превенції та виявлення фінансових ризиків до судового розгляду й управління активами. У цій системі фінансова розвідка обґрунтовано визначена як аналітичне ядро, яке забезпечує раннє виявлення корупційних фінансових потоків, ідентифікацію прихованих економічних зв'язків і формування аналітичних матеріалів для подальших процесуальних та судових рішень.

У межах аналітичних досліджень доведено, що корупційні фінансові потоки в Україні мають системний характер і концентруються переважно у сферах з поєднанням дискреційних повноважень і значних фінансових ресурсів. Обґрунтовано доцільність трактування таких потоків як організованої фінансової системи, що включає джерела формування доходів, канали руху коштів та механізми їх маскуванню. З'ясовано, що легалізація корупційних доходів здійснюється через складні посередницькі конструкції,

корпоративні оболонки та транскордонні елементи, що зумовлює підвищені вимоги до аналітичної глибини фінансового моніторингу.

Проаналізовано інституційну взаємодію фінансової розвідки з антикорупційними та правоохоронними органами й встановлено, що результативність системи протидії корупції визначається не лише наявністю спеціалізованих інституцій, а передусім якістю міжвідомчої координації. Доведено, що фінансова розвідка відіграє ключову роль у трансформації фінансових сигналів у процесуально значущі матеріали, проте ефективність цього процесу значною мірою залежить від узгодженості дій із правоохоронними органами, судовою системою та органами управління активами.

Оцінювання результативності діяльності фінансової розвідки здійснено з використанням комплексного підходу, який поєднує аналітичні, інституційні та економічні критерії. Доведено, що ефективність фінансової розвідки не може бути адекватно виміряна загальними індексами сприйняття корупції, оскільки її функція полягає у формуванні аналітичних передумов для правових та економічних результатів. Аналіз динаміки показників діяльності Державної служби фінансового моніторингу України засвідчив адаптацію фінансової розвідки до умов воєнного стану, зростання складності аналітичних матеріалів і посилення її ролі у розриві фінансового циклу корупції.

Обґрунтовано напрями вдосконалення діяльності фінансової розвідки, спрямовані на перехід до ризик-орієнтованої аналітичної моделі, орієнтованої на дослідження повного фінансового циклу корупції. Запропоновано розвиток мережевої та транзакційної аналітики, поглиблення ризик-профілювання політично значущих осіб, інтеграцію фінансової аналітики з процесами управління активами та посилення міжнародного обміну фінансовою інформацією. Доведено, що реалізація цих напрямів можлива лише за умови одночасного вдосконалення інституційно-правових механізмів взаємодії фінансової розвідки з іншими елементами антикорупційної інфраструктури.

За результатами проведеного дослідження, встановлено, що фінансова розвідка в Україні має потенціал виконувати не допоміжну, а системоутворюючу роль у протидії корупції, поєднуючи аналітичну, правозастосовну та безпекову функції. Підвищення її результативності є ключовою передумовою посилення економічної та фінансової безпеки держави, особливо в умовах воєнного стану та зростання ризиків зловживання публічними ресурсами. Отримані результати та сформульовані рекомендації можуть бути використані у практиці вдосконалення національної антикорупційної політики та подальших наукових дослідженнях у сфері фінансової безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Franchuk, V., Pryhunov, P., Melnyk, S., Hobela, V., & Shuprudko, N. (2023). Security environment: theoretical and methodological principles. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 3(50), 247–255. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.50.2023.4089>
2. Hobela V., Podra O., Batyuk B., Levkiv H., & Hynda O. (2022). The Ukrainian economy offshoring: estimation of factors' impact and developing measures to combat. *Business: Theory and Practice*, 23(2), 347–356. <https://doi.org/10.3846/btp.2022.14509>
3. Hobela, V. (2020) Economy offshoring in the national economic security. *Scientific Horizons*, 23(12), 109 – 120. [https://doi.org/10.48077/scihor.23\(12\).2020.109-120](https://doi.org/10.48077/scihor.23(12).2020.109-120)
4. Балдинюк В. М. Антикорупційні стратегії у публічному управлінні: виклики та перспективи для України. *Публічне управління і політика*. 2024. № 1. С. 21–30. DOI: 10.70651/3041-2498/2024.1.03.
5. Білоцький О.В., Підберезький І.В., Дарвай В.В. Корупція та її вплив на розвиток українського суспільства. *Науковий огляд*. 2017. № 14. Том 4.
6. Волянський П. Б. Державна антикорупційна політика як складова забезпечення національної безпеки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 3. С. 98–102.
7. Возняковська Х. А. Фінансовий моніторинг як інструмент протидії легалізації (відмиванню) злочинних доходів. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету*. 2015. № 1. С. 79–90.
8. Гордей О., Новицька О., Курманчук Ю., Ульяновик Д. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг щодо корупційних дій в Україні. *Збірник наукових праць Державного податкового університету*. 2023. № 2. С. 139–161. DOI: 10.33244/2617-5940.2.2023.139-161.

9. Глущенко О. О., Семенген І. Б. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід: монографія. Львів: Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи НБУ, 2015. 429 с.
10. Гобела В. В. Інституційні аспекти деофшоризації та легалізації національної економіки. *Легалізація економіки в забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання та держави : колективна монографія /* За ред. д.е.н., проф. Ревак І. О. Львів : СПОЛОМ, 2021. С. 157–169.
11. Гобела В. В., Живко З. Б., Леськів Г. З., Мельник С. І. Управління кризовими ситуаціями : Львів : ЛДУВС, 2022. 228 с.
12. Гобела В. В., Мельник С. І. Offshoring as a Threat to the National Economic Security: Causes and Ways to Counteract. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»*. 2021. Том 8, № 2. С. 9–16. DOI:10.52566/msu-econ.8(2).2021.9-16
13. Гулько Л. Г. Організаційно-економічний механізм фінансового моніторингу в суб'єктів первинного фінансового моніторингу. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 5. С. 863–866.
14. Дяченко В. В. Фінансовий моніторинг як інструмент протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. *Економіка і суспільство*. 2019. № 20. С. 682–687.
15. Державна служба статистики України : веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
16. Дика О.С., Наумчук К.М. Соціальний аспект розвитку корупції в процесі розвитку державної антикорупційної політики. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. №22. С. 107–111.
17. Дубина М. В. Розвиток системи фінансового моніторингу в Україні в умовах євроінтеграції. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2018. № 4(16). С. 215–222.
18. Єгоричева С. Б. Фінансовий моніторинг у системі забезпечення фінансової безпеки держави. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2017. № 5(83). С. 96–102.

19. Задоя А. О., Ткаченко І. П. Фінансовий моніторинг: перспективи впровадження та проблеми реалізації. *Економічний вісник НГУ*. 2015. № 2. С. 59–65.
20. Іванюта В.В. Забезпечення економічної безпеки на регіональному рівні як напрям державного впливу. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. Серія: економіка, управління та адміністрування. 2020. № 2(92). С. 69–73.
21. Коваленко В. В., Дмитров С. О., Єжов А. В. Міжнародний досвід у сфері запобігання та протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму: монографія. Суми: УАБС НБУ, 2017. 140 с.
22. Козак В. І. Антикорупційна політика України: інституційні механізми реалізації. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 4. С. 17-25.
23. Козюк В. В. Монетарна глобалізація та фінансова стабільність. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 478 с.
24. Копиця І.М., Смагло О.В. Зарубіжний досвід організації системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*, 2016. №2. С. 240–245.
25. Користін О.Є. Економічна безпека. Національні економічні інтереси та загрози економічній безпеці України. URL: http://pidruchniki.ws/15290527/ekonomika/natsionalni_ekonomichni_interesi_zagrozi_ekonomichniy_bezpetsi_ukrayini.
26. Кушнар'ов І. В. *Політична корупція: порівняльно-політологічна концептуалізація* : монографія. Київ : Юридична думка, 2018. 408 с.
27. Кравчук А.О. Тіньові аспекти економіки України в податковому секторі. *Український журнал прикладної економіки*. 2016. Том 1. № 3. С. 79–86.

28. Лавренюк Ю. Ф. Пріоритетні напрями антикорупційної політики України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Державне управління. 2017. Вип. 1. С. 35-37.
29. Москаленко Н. В. Світовий досвід побудови системи запобігання та протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, і фінансування тероризму. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Економіка та управління»*. 2020. № 2. С. 119-123.
30. Настюк В.Я., Бєлєвцева В.В., Клок О.В. Адміністративно-правові проблеми протидії корупції в Україні : колективна монографія. Харків : Право, 2017. 216 с.
31. Наумчук К.М. Особливості формування та реалізації Державної антикорупційної політики. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 4. С.134–138.
32. НБУ України : веб-сайт URL: <http://www.bank.gov.ua>.
33. Олійник О. В. Механізми державної антикорупційної політики в Україні. Публічне управління та митне адміністрування. 2018. № 2(19). С. 98–104.
34. Павлов Д. М. Протидія відмиванню коштів та фінансуванню тероризму як фактор забезпечення економічної безпеки держави та протидії корупції: теоретико-правовий аспект. *Публічне право*. 2017. № 1. С. 33–40.
35. Петрук О. М. Фінансовий моніторинг як складова системи фінансової безпеки держави. *Вісник Житомирської політехніки*. 2017. № 2(80). С. 214–219.
36. Підбережник Н. П. Антикорупційна політика країн Європейського Союзу: інституційний досвід. *Ефективність державного управління*. 2018. Вип. 1(54). С. 142–150.
37. Про Державну службу фінансового моніторингу України: Положення затв. постановою Кабінету Міністрів України від 29.07.2015 № 537. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-%D0%BF#Text>.
38. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/page>

39. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму: Закон України від 14.10.2014 р. № 1702-VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>
40. Про засади державної антикорупційної політики в Україні на 2021-2025 рр. : Закон України від 20.06.2022 р. № 2322-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>
41. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 01.10.2022 р. № 1698-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>
42. Прокопів Б. Стан та шляхи вдосконалення реалізації антикорупційної політики України. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. №1. С. 152–156.
43. Світлична В. Ю., Овчелупова О. М. Сучасний стан та перспективи запровадження комплаєнс-контролю у діяльність банківських установ. *Комунальне господарство міст*. 2019. Т. 7, вип. 153. С. 24–30. DOI: 10.33042/2522-1809-2019-7-153-24-30.
44. Світлична В. Ю., Дериволков В. О. Організаційні аспекти здійснення банківського фінансового моніторингу. *Економіка і суспільство*. 2018. № 15. С. 739–745.
45. Синявська О. О. Дослідження впливу економічного розвитку країни на рівень тероризму. *Глобальні та національні проблеми економіки*. №15, 2017 р. URL: <http://global-national.in.ua/archive/15-2017/124.pdf>
46. Смагло О. В. Оцінка ризику легалізації злочинних доходів суб'єктів первинного фінансового моніторингу. *Вісник ЖДТУ. Серія «Економічні науки»*. 2015. № 4(74). С. 201-212.
47. Сопілко І. М., Армаш Н. О. Корупція в Україні як спадщина радянського державного управління. *Наукові праці Національного авіаційного університету*. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». 2018. № 2 (47) С. 89–94.

48. Світлична В. Ю., Дериволков В. О. Організаційні аспекти здійснення банківського фінансового моніторингу. *Економіка і суспільство*. 2018. № 15. С. 739–745.
49. Ткачук І. Г. Розвиток національної системи фінансового моніторингу України. Економічний форум. 2019. № 3. С. 221–226.
50. Тіньова економіка: сутність, особливості та шляхи легалізації / за ред. З. С. Варналія. Київ : НІСД, 2016. 576 с.
51. Трепак В. М. Міжнародний досвід запровадження системи заходів антикорупційної спрямованості. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2015. №2 (10). С. 233–246.
52. Україна в міжнародних рейтингах : веб-сайт. URL: <https://uiamp.org.ua/ukrayina-vmizhnarodnih-reytingah>
53. Яковенко Г.Б. Вимірювання рівня корупції: можливості сучасного етапу. *Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України* 2018. Вип. 4 (44). С. 169–174.
54. Ярмиш О. Спеціалізовані антикорупційні інституції: світовий досвід та національна модель. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2015. № 2. С. 144–155.